

ของสหประชาชาติไปปฏิบัติใช้ โดยสหรัฐฯ ได้ออกแถลงการณ์ว่า การกระทำเช่นนั้น (ของอิรัก) เท่ากับเป็นการบ่อนทำลายเสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคอย่างหนัก ในขณะเดียวกัน การประชุมคณะมนตรีในช่วงต้นเดือนกันยายนได้ย้ำถึงกรณีที่สันนิบาตอาหรับคัดค้านต่อการข่มขู่ที่จะรุกรานต่อประเทศอาหรับใด ๆ ซึ่งรวมถึงอิรัก พร้อมกันนั้นก็ได้เรียกร้องให้ยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรต่ออิรักด้วย

ในช่วงปลายเดือนกันยายน หลังจากที่สหรัฐฯ ขึ้นคำขาดที่จะใช้กำลังกับอิรักเมื่อภารกิจของสหประชาชาติในการขจัดอาวุธร้ายแรงในอิรักส่อเค้าว่าจะล้มเหลว สันนิบาตอาหรับได้เรียกร้องให้อิรักกลับไปสู่กระบวนการเจรจากับคณะตรวจสอบอาวุธของสหประชาชาติอีกครั้ง เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการใช้กำลังปะทะกัน หลังจากนั้นไม่นานนัก ได้มีการหารือกัน 3 ฝ่าย ระหว่างเลขาธิการสันนิบาต เลขาธิการใหญ่สหประชาชาติ และรัฐมนตรีต่างประเทศอิรัก โดยมีการพูดถึงการนำเอามติของสหประชาชาติมาปฏิบัติใช้ และการพิจารณายกเลิกมาตรการคว่ำบาตรในท้ายที่สุด ผลที่ออกมาคือ อิรักยอมให้ UNMOVIC เข้ามาตรวจสอบอีกครั้ง

ต่อมาในระหว่างการประชุมสุดยอดคณะมนตรีสันนิบาตที่จัดขึ้นที่เมืองตากอากาศ ชาม-อัล-เชค (Sharm esh – Sheikh) ประเทศอียิปต์ในช่วงต้นเดือนมีนาคม ค.ศ. 2003 สันนิบาตได้ออกหนังสือแถลงการณ์สุดท้ายคัดค้านการข่มขู่รุกรานอิรัก โดยย้ำว่ารัฐบาลซัดดัม ฮุสเซน จะต้องร่วมมือกับคณะตรวจสอบอาวุธของสหประชาชาติ ในขณะเดียวกันก็เสนอแนะให้คณะตรวจสอบมีเวลาเพียงพอที่จะทำงานตามขั้นตอนให้เสร็จสมบูรณ์ ในช่วงปลายเดือนมีนาคม หลังจากที่สหรัฐฯ ใช้กำลังเข้ารุกรานอิรัก สันนิบาตอาหรับได้เข้าร่วมประชุมกับองค์กรอาหรับอื่น ๆ โดยประเด็นที่มีการพูดถึงคือ การพิจารณาหาทางช่วยเหลือประชาชนชาวอิรักที่ตกเป็นเหยื่อสงคราม

ต่อมา ในการประชุมสุดยอดสันนิบาตอาหรับที่ตูนิสปี 2004 รัฐมนตรีต่างประเทศของชาติอาหรับเห็นพ้องที่จะให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชนชาวอิรักเป็นลำดับแรก รวมถึงการอนุมัติให้สถาปปกครองอิรัก (Iraqi Governing Council) ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสันนิบาตอาหรับ การตัดสินใจครั้งนี้เป็นเพียงความตกลงชั่วคราวจนกว่ารัฐธรรมนูญและรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง(โดยได้รับการยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศ) ของอิรักจะมีการจัดตั้งขึ้น ความจริง การตัดสินใจดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความปรองดองของบรรดาประเทศอาหรับ ซึ่งยินดีและยอมรับ “สถาปปกครองอิรัก” อันเป็นเสมือนอย่างก้าวสำคัญที่จะนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลอิรักที่ได้มาจากการเลือกตั้งที่มีความชอบธรรม

ทั้งนี้ อียิปต์เป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการผ่านร่างมติการตัดสินใจดังกล่าว อียิปต์เห็นพ้องกับประเทศอาหรับอื่น ๆ ในการที่ชาติอาหรับจะต้องคำนึงถึงท่าทีขององค์การ

สหประชาชาติเกี่ยวกับ “สภาพการณ์อิรัก” ซึ่งจะต้องสอดคล้องตรงกับท่าทีหรือทัศนคติของอาหาร²⁷

นอกจากประเด็นปัญหาเรื่องอิรักแล้ว การประชุมระดับรัฐมนตรีของชาติอาหรับยังมีการพูดคุยกันถึงเรื่องอื่น ๆ เช่น การพัฒนาแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งอาหรับอิสราเอลโดยใช้สันติวิธี ทั้งในกรณีของความขัดแย้งอิสราเอล-ปาเลสไตน์ และอิสราเอล-ซีเรีย ข้อเรียกร้องของตุรกีและอิริเทรีย (Eritrea) ให้สันนิบาตอาหรับยอมให้ทั้ง 2 ประเทศ เป็นสมาชิกในการประชุมของสันนิบาตอาหรับโดยไม่มีสิทธิออกเสียงหรือแสดงความคิดเห็น การเรียกร้องของบราซิลให้สันนิบาตอาหรับจัดประชุมสุดยอดอาหรับ-ลาตินขึ้น โดยทางฝ่ายลาตินอเมริกาจะมีผู้นำของประเทศต่าง ๆ เข้าร่วม และสุดท้ายคือ การพูดคุยและทบทวนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาหรับ ความสัมพันธ์ระหว่างอาหรับและแอฟริกา รวมถึงความเป็นหุ้นส่วนของประเทศแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

6.1.7 ความจำเป็นในการสร้างเสถียรภาพ สนับสนุน และเสริมความแข็งแกร่งให้แก่กองกำลังความมั่นคงในอิรัก

นับจากการล้มล้างระบอบซัดดัม และการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ในอิรัก สถานการณ์ภายในของประเทศก็มีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ผู้นำต่าง ๆ ของโลกมีความกังวล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดารัฐสมาชิกต่าง ๆ ของสันนิบาตอาหรับ เพราะอิรักถือเป็นรัฐสมาชิกหนึ่งขององค์การ อีกทั้งการที่สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในอิรักเริ่มส่งผลกระทบต่อด้านลบให้แก่รัฐสมาชิกอื่น ๆ เช่น การไร้เสถียรภาพตามแนวพรมแดนอิรัก ทำให้เกิดการขนย้ายอาวุธอย่างผิดกฎหมาย และปัญหาการค้ายาเสพติดที่เข้าไปสู่รัฐเพื่อนบ้านของอิรัก นอกจากนี้ ก็ยังมีปัญหาการเคลื่อนไหวของ “นักรบ” ผู้ต่อต้านการยึดครองที่เคลื่อนไหวกันระหว่างรัฐอย่างเป็นอิสระ สถานการณ์ความเปราะบางในอิรักส่งผลกระทบต่อสิ่งที่ลึกซึ้งไม่เฉพาะประชาชนชาวอิรักเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อบรรดารัฐเพื่อนบ้านอีกด้วย ผู้ก่อความไม่สงบทั้งที่เป็นชาวอิรักเองและคนต่างชาติได้สร้างความไร้เสถียรภาพในหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศ อันก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายทั้งหมด

ถึงแม้ว่าในประเด็นนี้จะมุ่งความสนใจไปที่อิรัก แต่สันนิบาตอาหรับก็ตระหนักดีว่าปัญหาที่คล้ายคลึงกันนี้ที่นานาชาติต้องเผชิญหน้าอยู่ ก็มีปรากฏให้เห็นในประเทศอาหรับอื่น ๆ อาทิเช่น สถานการณ์ทางการเมืองและวัฒนธรรมในเลบานอน ปาเลสไตน์ หรือแม้แต่ซูดาน ทั้งหมดนี้ทำให้สันนิบาตอาหรับจำเป็นต้องวางแผนเพื่อนำไปปฏิบัติใช้เมื่อถึงเวลาที่จำเป็น

เป็นที่ทราบกันดีว่า “ผู้ก่อความไม่สงบ” ส่วนใหญ่ไม่ใช่ชาวอิรัก แต่เป็นผู้ที่แทรกซึมเข้ามาซึ่งก่อให้เกิดความสับสนอลหม่านไปทั่วในหมู่ประชาชนชาวอิรักเอง แหล่งข่าวจากรายงานและบท

²⁷ Benjamin Schneider, *National University Model Arab League : Guide to Delegate Preparation 2005-2006*, Available at <http://www.mun.neu.edu/mal/CouncilBriefings06.doc> (September 17, 2006)

วิเคราะห์หลาย ๆ ชิ้น ทั้งของสหรัฐฯ อิรัก สหประชาชาติ ฯลฯ ซึ่งให้เห็นว่า ระเบิดพลีชีพร้อยละ 75 ถึง 90 และการจู่โจมร้อยละ 75 เป็นการกระทำของคนต่างชาติ²⁶ การคงอยู่ของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเหล่านี้ จึงเป็นสิ่งที่ขัดขวางความพยายามที่จะฟื้นฟูสันติภาพให้กลับคืนสู่ภูมิภาค ด้วยเหตุนี้ คณะมนตรีเพื่อการป้องกันร่วมจึงถูกร้องขอให้หาทางแก้ไขที่สามารถปฏิบัติได้จริง เพื่อที่จะหยุดยั้งความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ในขณะที่กองกำลังความมั่นคงของอิรัก (ในปัจจุบัน) กำลังเป็นฝ่ายรุก โดยใช้ปฏิบัติการ “การต่อต้านการก่อการร้าย” (counterterrorism) เพื่อทำลายกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ แต่ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า กองกำลังอิรักยังคงต้องการการสนับสนุนในการสร้างเสถียรภาพภายในประเทศ แม้กระนั้นรัฐบาลอิรักภายใต้ร่มเงาของมหาอำนาจก็มีข้อห้ามไม่ให้เกณฑ์กองทัพทหารอาหรับเข้ามาประจำการในอิรัก แต่ก็ยอมรับการช่วยเหลือในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การฝึกกองกำลังจากรัฐสมาชิกของสันนิบาตอาหรับ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้น รัฐสมาชิกทั้งหมดของสันนิบาตอาหรับเห็นพ้องในการลงนามร่วมกันใน “สนธิสัญญาความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการป้องกันร่วม” (Joint Defense and Economic Cooperation Treaty) สันนิบาตจึงใช้ข้อตกลงนี้เป็นช่องทางในการแก้ไขปัญหาที่สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง เช่น การจัดการกับผู้ก่อความไม่สงบ เสริมมาตรการต่อต้านการค้าผิดกฎหมายให้แข็งแกร่ง ให้การสนับสนุนช่วยเหลือกองกำลังความมั่นคงที่มีอยู่ ตลอดจนช่วยเหลือเหยื่อของความรุนแรงที่เกิดขึ้น หนึ่งในแผนการที่มีประสิทธิภาพของสันนิบาตอาหรับ ที่จะช่วยสนับสนุนช่วยเหลืออิรัก คือ การวางแผนที่จะป้องกันการค้าขายข้ามพรมแดนของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ประเด็นสำคัญที่สันนิบาตให้ความสนใจ คือ แนวทางที่จะหยุดยั้งความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

6.1.8 ลิเบียกับประชาคมระหว่างประเทศ (Libya and the International Community)

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1991 สันนิบาตอาหรับได้แสดงความสนใจลิเบีย ซึ่งถูกกดดันจากนานาชาติให้ส่งตัว 2 นักโทษที่ต้องสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับเหตุระเบิดเครื่องบินที่ทำให้ผู้โดยสารชาวอเมริกันเสียชีวิตเหนือ่านฟ้าเมือง Lockerbie ประเทศอังกฤษเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1988 ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1992 สันนิบาตจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อหาทางแก้ไขข้อพิพาทระหว่างลิเบียกับสหรัฐฯ อังกฤษ และฝรั่งเศส ในคดี Lockerbie รวมถึงกรณีเหตุระเบิดซึ่งทำให้ผู้โดยสารสายการบินฝรั่งเศสเสียชีวิตในประเทศไนเจอร์ เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1989

อย่างไรก็ตาม สันนิบาตได้ดำเนินการตัดสินใจของสหประชาชาติที่กำหนดมาตรการคว่ำบาตรต่อลิเบียในปลายเดือนมีนาคม ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1997 คณะรัฐมนตรีต่างประเทศของสันนิบาตได้เสนอแนะให้มีการยกเลิกการคว่ำบาตรต่อลิเบียแบบค่อยเป็นค่อยไป และเห็นพ้องที่จะ

²⁶ Benjamin Schneider, *National University Model Arab League : Guide to Delegate Preparation 2005-2006*, Available at <http://www.mun.neu.edu/mal/CouncilBriefings06.doc> (September 17, 2006)

ให้ประเทศสมาชิกจะต้องอนุญาตให้มีเที่ยวบินระหว่างประเทศออกจากลิเบียเฉพาะที่เป็นเที่ยวบินที่มีเป้าหมายทางมนุษยธรรมและศาสนา หรือในกรณีขนส่งคนต่างประเทศ ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1998 ทั้งสหรัฐฯ และอังกฤษยอมรับข้อเสนอของรัฐบาลลิเบีย (ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสันนิบาตอาหรับ) ที่ว่า ผู้ต้องสงสัยในกรณี Lockerbie จะถูกส่งไปตัดสินที่ศาลในกรุง Hague ประเทศเนเธอร์แลนด์ ภายใต้กฎหมายเมืองสกอต

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1999 คณะมนตรีสันนิบาตอาหรับได้ตัดสินใจให้ประเทศสมาชิกยกเลิกการคว่ำบาตรลิเบียทันทีเมื่อการตัดสินคดี Lockerbie จบสิ้นลง (ผู้ต้องสงสัยถูกย้ายไปที่ศูนย์กักขังนักโทษที่เนเธอร์แลนด์ในเดือนเมษายน ด้วยเหตุนี้ คณะมนตรีสหประชาชาติจึงยกเลิกการคว่ำบาตรต่อลิเบีย) ในช่วงปลายเดือนมกราคม ค.ศ. 2001 หลังจากที่มีการตัดสินคดีจบสิ้นลง เลขาธิการสันนิบาตจึงเสนอแนะให้คณะมนตรีสหประชาชาติยกเลิกการคว่ำบาตรทั้งหมดต่อลิเบีย ในช่วงต้นเดือนกันยายน ค.ศ. 2002 คณะมนตรีสันนิบาตได้ดำเนินสหรัฐฯ ที่ยังคงคว่ำบาตรลิเบียแต่ฝ่ายเดียว นอกจากนี้ คณะมนตรีสันนิบาตยังรับรองสิทธิของลิเบียที่จะเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดจากการคว่ำบาตรด้วย

6.1.9 กรณีความขัดแย้งในเลบานอน (Lebanon Case)

ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1989 กลุ่มสันนิบาตอาหรับ ซึ่งประกอบด้วยรัฐมนตรีต่างประเทศ 6 คน เริ่มประชุมปรึกษาหารือกับคู่กรณีความขัดแย้งในเลบานอน ในเรื่องความเป็นไปได้ในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองในเลบานอน ในเดือนพฤษภาคม คณะกรรมการไกล่เกลี่ยชุดใหม่ถูกจัดตั้งขึ้น โดยมีหน้าที่เจรจาให้สองฝ่ายที่เป็นปรปักษ์กันทำสัญญาหยุดยิงภายใน 6 เดือน พร้อมทั้งนำหลักการทางนิติบัญญัติของเลบานอนกลับมาใช้อีกครั้ง โดยมีเป้าหมายในการเลือกตั้งตามระบบประธานาธิบดี และฟื้นฟูรัฐบาลที่ทำงานภายใต้รัฐธรรมนูญให้กลับมาสู่เลบานอนอีกครั้ง ในเดือนกันยายน ฝ่ายการเมืองหลัก ๆ ของเลบานอนได้เห็นพ้องให้มีการหยุดยิง สมาชิกสภานิติบัญญัติที่ยังรอดชีวิต (ซึ่งได้รับเลือกเข้ามาในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1972) ได้มาประชุมกันที่เมืองฏอฮ์ฟ (Ta'if) ประเทศซาอุดีอาระเบียในเดือนตุลาคม โดยที่สมาชิกสภาฯ ของเลบานอนเหล่านี้ได้ให้การรับรองข้อเสนอแนะของสันนิบาตอาหรับเกี่ยวกับ “กฎบัตรความสมานฉันท์แห่งชาติ” การพบกันครั้งนี้ทำให้ความรุนแรงในเลบานอนเริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดี จนปัญหาสงครามกลางเมืองในเลบานอนได้สงบลงในปัจจุบัน

6.1.10 บทบาทการแก้ไขปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรน้ำ (Water Resources)

ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1993 คณะมนตรีสันนิบาตได้รับรองให้จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาในแง่ความมั่นคงและการเมืองในเรื่องการแบ่งปันทรัพยากรน้ำในประเทศอาหรับ ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1996 ภายหลังจากที่อิรักและซีเรียประท้วงเรื่องการขยายงานก่อสร้างทางภาคใต้ของตุรกี ที่มีผลต่อการส่งจ่ายน้ำในภูมิภาค คณะมนตรีจึงได้ตัดสินว่า น้ำของแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติสจะต้องมีการแบ่งปันกันอย่างเท่าเทียมระหว่างประเทศทั้ง 3 คือ ตุรกี อิรัก และซีเรีย

6.2 บทบาทด้านความมั่นคง

กิจกรรมและบทบาทด้านความมั่นคงขององค์การสันนิบาตอาหรับเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อมีการลงนามในสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกันและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 1950 ซึ่งได้มีการจัดตั้งระบบความมั่นคงร่วมกันขึ้นในองค์การสันนิบาตอาหรับ พร้อมทั้งมีการก่อตั้งคณะกรรมการการถาวรทางทหาร กองบัญชาการร่วมทางการทหารของประเทศอาหรับ และคณะมนตรีเพื่อการป้องกันร่วมกัน กิจกรรมและบทบาทที่สำคัญของสันนิบาตอาหรับ คือ การปกป้องเอกราชและอำนาจอธิปไตยของประเทศสมาชิกจากการถูกอำนาจภายนอกคุกคาม และการร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก โดยเฉพาะการต่อต้านการคุกคามจากอิสราเอล

ในปี ค.ศ. 1995 คณะมนตรีสันนิบาตได้พูดถึงแผนที่จะจัดตั้งศาลยุติธรรมแห่งภูมิภาค (Regional Court of Justice) เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใช้กำลังแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศอาหรับด้วยกัน ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1998 รัฐมนตรีมหาดไทย และรัฐมนตรียุติธรรมของสันนิบาตเห็นชอบกับอนุสัญญาอาหรับว่าด้วยการปราบปรามการก่อการร้าย ซึ่งรวมเอามาตรการทางกฎหมายและความมั่นคงเข้าร่วมไว้ด้วยกัน อาทิเช่น การส่งผู้ร้ายข้ามแดน และการแลกเปลี่ยนพยานหลักฐานระหว่างกัน ข้อตกลงนี้จะมีผลบังคับใช้ภายใน 30 วัน หลังการให้สัตยาบัน โดยประเทศสมาชิกอย่างน้อย 7 ประเทศ (ข้อตกลงนี้บรรลุความสำเร็จในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2000)

ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1998 สันนิบาตอาหรับได้ประณามเหตุลอบวางระเบิดสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐ ประจำเคนยา และแทนซาเนีย แม้กระนั้นก็ตาม สันนิบาตอาหรับก็ดำเนินปฏิบัติการตอบโต้ทางการทหารของสหรัฐฯ ต่อเป้าหมายที่น่าสงสัยในประเทศอัฟกานิสถาน และชูดาน พร้อมกันนั้นก็ได้ลงนามเห็นชอบต่อคำร้องขอของรัฐบาลชูดานที่ต้องการให้คณะมนตรีความมั่นคงตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการตอบโต้ทางการทหารของสหรัฐฯ ที่สร้างความเสียหายไว้อย่างมาก

ภายหลังจากเหตุการณ์โศกนาฏกรรมของวันที่ 11 กันยายน ที่ผู้ก่อการร้ายใช้เครื่องบินโดยสารพลเรือนเป็นอาวุธถล่มตึกเวิร์ลเทรดในนิวยอร์ก และอาคารทำการแพนตากอน วอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา คณะมนตรีสันนิบาตได้เรียกประชุมฉุกเฉิน โดยทางสันนิบาตได้ประณามความโหดเหี้ยมไร้มนุษยธรรมของผู้ก่อการร้าย แต่ก็ไม่มีสิ่งที่จะเตือนสติให้ทุกฝ่ายเคารพสิทธิของชาวอาหรับและมุสลิมที่เป็นพลเมืองของสหรัฐอเมริกา ต่อมาภายหลัง เลขานุการสันนิบาตจึงให้ความสำคัญต่อความจำเป็นในการประสานความร่วมมือต่อต้านการปฏิบัติการการก่อการร้าย โดยพยายามเรียกร้องให้ประชาคมโลกพิจารณาความหมายของคำว่า “การก่อการร้าย” ให้ชัดเจน และต้องตั้งอยู่บนการปรึกษาหารือกันอย่างเพียงพอ และมีหลักฐานที่แน่นหนา ในขณะเดียวกัน เขาก็ประณามกระแสต่อต้านอิสลาม (Anti-Islamic Prejudice) โดยกล่าวว่า การปฏิบัติการทางการทหารที่นำโดยสหรัฐฯ ต่อเป้าหมายประเทศอาหรับใด ๆ จะไม่ได้รับการสนับสนุน และการมีส่วนร่วมของอิสราเอลใน

การเป็นพันธมิตรต่อการก่อกองการร้ายระหว่างประเทศจะไม่เป็นที่ยอมรับ²⁹ การประชุมสันนิบาตระดับรัฐมนตรีต่างประเทศที่จัดขึ้นที่กรุงโคฮา ประเทศกาตาร์ เมื่อช่วงต้นเดือนตุลาคม 2001 สันนิบาตอาหรับได้ประณามการก่อกองการร้ายระหว่างประเทศ แต่ก็ไม่ได้แสดงความคิดเห็นใด ๆ หรือไม่สนับสนุนที่สหรัฐฯ และชาติพันธมิตรใช้กำลังทางการทหารเข้ารุกรานอัฟกานิสถานเป็นการตอบโต้

ในเดือนมกราคม ค.ศ. 2002 สันนิบาตได้แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการเสวนาระหว่างอารยธรรม กรรมการชุดนี้มีหน้าที่ในการเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องอารยธรรมและความคิดของมุสลิมและอาหรับให้แก่ประเทศต่าง ๆ ในตะวันตก โดยมีเป้าหมายที่จะแก้ไขทัศนคติในเชิงลบที่ชาวตะวันตกมีต่อมุสลิม (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่เกี่ยวกับกลุ่มมุสลิมบางกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ 9/11)

ในช่วงต้นเดือนเมษายน ค.ศ. 2003 เลขาธิการสันนิบาตได้ออกมาแสดงความเสียดายที่ประเทศอาหรับล้มเหลวในการป้องกันไม่ให้เกิดสงครามในอิรัก ในเดือนพฤศจิกายน นายโคฟี อันนัน เลขาธิการใหญ่องค์การสหประชาชาติ ได้แต่งตั้งให้เลขาธิการสันนิบาตเป็นตัวแทนของภูมิภาคอาหรับในคณะกรรมการระดับสูงของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องภัยคุกคาม การทำลาย และความเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นสถาบันที่ก่อตั้งโดยมีเป้าหมายที่จะวิเคราะห์ภัยคุกคามด้านความมั่นคงของโลก

อาวุธทำลายล้างมวลชนในตะวันออกกลาง

(Weapons of Mass destruction in the Middle East)

ประเด็นเรื่องอาวุธทำลายล้างมวลชนไม่ใช่เรื่องใหม่ในตะวันออกกลาง เพราะภูมิภาคนี้มีการอ้างถึงกันอย่างแพร่หลายว่า มีการพัฒนาอาวุธดังกล่าวมาหลายทศวรรษแล้ว ในสงครามรุกรานอิรักที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะมหาอำนาจอ้างว่าอิรักภายใต้การนำของซัดดัม ฮุสเซนครอบครองอาวุธเหล่านี้ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีการเรียก “อาวุธทำลายล้างมวลชน” (weapons of mass destruction) ที่หมายถึง “อาวุธนิวเคลียร์” แต่ความจริงแล้ว WMD ยังหมายรวมถึงอาวุธเคมีและชีวภาพอีกด้วย ในปัจจุบันการแพร่กระจายของ WMD เป็นเรื่องที่นับวันก็ยิ่งน่ากังวล อันเกิดจากความพยายามของหลายชาติที่ต้องการแสวงหาและครอบครองเทคโนโลยีการผลิตอาวุธเหล่านี้ เช่น เกาหลี อิสราเอล และอิหร่าน

อันเนื่องมาจากศักยภาพการทำลายล้างของอาวุธเหล่านี้ รัฐ-ชาติต่าง ๆ จึงมุ่งให้ความสนใจไปที่การให้คำมั่นอีกครั้งต่อสนธิสัญญาการไม่แพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ (NPT) ขององค์การสหประชาชาติ ทั้งนี้ NPT มีการเปิดให้ชาติต่าง ๆ ลงนามร่วมกันนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1968 ซึ่งถือเป็น “สนธิสัญญาระหว่างประเทศที่สำคัญ อันมีเป้าหมายที่จะป้องกันการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ และ

²⁹ The Middle East and North Africa 2005, อ้างแล้ว, p.1360

เทคโนโลยีด้านอาวุธอื่น ๆ” เป้าหมายของสนธิสัญญานับนี้คือ การลดกำลังอาวุธ (disarmament) ของรัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์อยู่ในครอบครอง และการส่งเสริมการใช้พลังงานนิวเคลียร์ในทางสันติ

นับตั้งแต่มีการลงนามในสนธิสัญญาดังกล่าว ลักษณะของสนธิสัญญาก็ขยายรวมไปถึงการไม่แพร่กระจายอาวุธอื่น ๆ ที่มีพลานุภาพการทำลายล้างพอ ๆ กับอาวุธนิวเคลียร์

มีชาติต่าง ๆ มากมายที่เข้าร่วมให้สัตยาบันในสนธิสัญญานับนี้มากกว่าข้อตกลงการลดกำลังอาวุธใด ๆ ในประวัติศาสตร์ และชาติต่าง ๆ ที่ร่วมลงนามก็รวมถึงรัฐสมาชิกทั้งหมดขององค์การสันนิบาตอาหรับ ส่วนสำคัญของข้อกำหนดในสนธิสัญญานับนี้คือ มาตราที่ 8 ข้อหน้า 3 ซึ่งกำหนดให้มีการทบทวนการปฏิบัติการของสนธิสัญญาในทุก ๆ 5 ปี การจัดสัมมนาเพื่อทบทวนดังกล่าวจัดขึ้นครั้งสุดท้ายที่สำนักงานใหญ่ของสหประชาชาติในกรุงนิวยอร์กเมื่อเดือนพฤษภาคม 2005

ถึงแม้ว่าสมาชิกทุกรัฐของสันนิบาตอาหรับจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับสนธิสัญญาสหประชาชาติสันนิบาตอาหรับก็ผ่านมติแยกย่อยอีก ที่เกี่ยวกับการไม่แพร่กระจายอาวุธทำลายล้างมวลชน อาทิ เช่น ในเดือนมิถุนายน 1981 สันนิบาตอาหรับได้ผ่านมติที่เกี่ยวกับการใช้อาวุธนิวเคลียร์ในเหตุการณ์ที่อิรักและอิสราเอลมีส่วนเกี่ยวข้อง ในครั้งนั้นสันนิบาตอาหรับได้เชิญและขยอกมาตรฐานของ NPT โดยเรียกร้องให้ทุกชาติยอมรับกฎระเบียบของสนธิสัญญา³⁰ นับตั้งแต่สันนิบาตอาหรับ ได้ผ่านมติ 487 (1981) มาถึงวันนี้เป็นเวลากว่า 25 ปี สันนิบาตอาหรับก็ยังให้ความสำคัญกับปัญหา WMD และมีการพูดถึงเรื่องนี้ในโอกาสต่าง ๆ

เป้าหมายในการประชุมประเด็นนี้ขึ้นมากในคณะมนตรีเพื่อการป้องกันร่วม ก็เพื่อเปิดเวทีการสานเสวนาระหว่างชาติอาหรับต่าง ๆ เกี่ยวกับผลกระทบที่เลวร้ายจากการสร้างและการใช้อาวุธทำลายล้างมวลชน สานเสวนาเกี่ยวกับประเด็นการลดกำลังอาวุธ รวมถึง การเฝ้าระวังต่าง ๆ หรือข้อตกลงที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาอีกครั้ง หรือร่างมติใหม่ที่มุ่งให้ความสนใจต่อสถานการณ์ปัจจุบันและบรรยากาศของโลก

ภายใต้ประเด็นปัญหาข้างต้น สันนิบาตอาหรับตระหนักดีว่ายังมีประเด็นปัญหาย่อยอีกมากที่จะต้องมีการศึกษาและหาทางแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกี่ยวกับ การลดกำลังอาวุธ การครอบครองอาวุธโดยผิดกฎหมาย ข้อกำหนดของ NPT การก่อการร้าย และการไม่แพร่กระจายอาวุธ ซึ่งเป้าหมายในการศึกษาเรื่องเหล่านี้ของสันนิบาตอาหรับไม่ใช่เป็นไปเพื่อระดมการ

³⁰ Benjamin Schneider, *National University Model Arab League : Guide to Delegate Preparation 2005-2006*, Available at <http://www.mun.neu.edu/mal/CouncilBriefings06.doc> (September 17, 2006)

แพร่กระจายอาวุธ WMD เพียงอย่างเดียว แต่ที่สำคัญคือการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการมีอยู่ของอาวุธเหล่านั้น และรัฐอาหรับโดยรวมจะมีการรับมือกับปัญหาดังกล่าวอย่างไร

6.3 บทบาทของสันนิบาตอาหรับทางด้านสังคม

ดังได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า เนื่องจากความคล้ายคลึงกันทางศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และประเพณีทำให้ประเทศอาหรับที่รวมกันก่อตั้งองค์การสันนิบาตอาหรับ มีความสอดคล้องในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในด้านกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น ทั้งในกรอบขององค์การสันนิบาตอาหรับเองและในกรอบของความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างองค์การสันนิบาตอาหรับกับทบวงการชำนาญพิเศษขององค์การสหประชาชาติ

ในกรอบของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกขององค์การสันนิบาตอาหรับเองนั้น ได้แก่การที่ประเทศสมาชิกขององค์การได้ตกลงเซ็นสัญญาความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างกันในปี ค.ศ. 1946 และในอีก 6 ปีต่อมาได้มีการตกลงร่วมมือทางด้านต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งรวมทั้งการส่งผู้รักษามแดนและการให้สัญชาติเป็นต้น

นอกจากนั้น ในกรอบของความสัมพันธ์แบบทวิภาคีระหว่างองค์การสันนิบาตอาหรับกับทบวงการชำนาญพิเศษขององค์การสหประชาชาติต่าง ๆ องค์การสันนิบาตอาหรับยังเป็นเสมือนตัวแทนของประเทศสมาชิกในความร่วมมือระหว่างองค์การสันนิบาตอาหรับกับองค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติในด้านการศึกษาและวิทยาศาสตร์ กับองค์การแรงงานระหว่างประเทศในด้านการกำหนดมาตรฐานทางด้านแรงงาน กับองค์การอนามัยโลกในเรื่องเกี่ยวกับการสาธารณสุข

นอกจากนั้น ยังมีความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ อีก เช่น การต่อต้านการปราบปรามยาเสพติด การพัฒนาสตรี การพัฒนาเด็กและเยาวชน เป็นต้น

6.4 ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการค้า

องค์การสันนิบาตอาหรับมีกิจกรรมและการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ คือ การส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก ซึ่งแม้ประเทศสมาชิกเหล่านี้จะมีความแตกต่างกันทางด้านระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ก็ได้รับประโยชน์จากความร่วมมือทางเศรษฐกิจนี้ จากความพยายามในการที่จะร่วมมือกันทางเศรษฐกิจนี้ จึงทำให้มีการลงนามในสนธิสัญญาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1950 และการก่อตั้งคณะมนตรีเศรษฐกิจ (Economic Council) ในปี ค.ศ. 1953 เพื่อเป็นองค์กรหลักในการวางนโยบายทางเศรษฐกิจร่วมกัน

นอกจากนั้น ในปี ค.ศ. 1956 ยังได้มีการลงนามในข้อตกลงเกี่ยวกับอัตราภาษีศุลกากรที่มีมาตรฐานเดียวกันระหว่างประเทศสมาชิก (Agreement on the adoption of a Common Tariff

Nomenclature) ในปี ค.ศ. 1962 มีการลงนามในข้อตกลงเรื่องเอกภาพทางเศรษฐกิจของอาหรับ (Arab Economic Unity Agreement) โดยที่สภาแห่งเอกภาพเศรษฐกิจอาหรับได้มีการจัดประชุมขึ้นครั้งแรกในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1964 ส่วนข้อตกลงตลาดร่วมอาหรับ (Arab Common Market) มีการรับรองเห็นชอบโดยคณะมนตรีในเดือนสิงหาคม โดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการค้าเสรีระหว่างประเทศสมาชิก โดยเฉพาะการลดอัตราภาษีศุลกากรในผลิตภัณฑ์เกษตรกรรมของประเทศสมาชิก การวางนโยบายทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกที่สอดคล้องกัน และเป็นองค์กรกลางที่ประเทศสมาชิกจะใช้เป็นเครื่องมือต่อรองทางเศรษฐกิจกับประเทศที่สาม หรือกับองค์กรระหว่างประเทศทางเศรษฐกิจอื่น ๆ

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1997 สภาสังคมและเศรษฐกิจได้รับรองโปรแกรมการบริหารของข้อตกลงปี ค.ศ. 1981 ในการที่จะอำนวยความสะดวกและการค้าระหว่างประเทศอาหรับด้วยกัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างเขตการค้าเสรีอาหรับ (Greater Arab Free Trade Area : GAFTA) ซึ่งมีเป้าหมายในการอำนวยความสะดวกและการค้าระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เข้าร่วมโดยผ่านการลดและท้ายที่สุดคือ การขจัดกำแพงภาษีภายในระยะเวลา 10 ปี (ในอัตราร้อยละ 10 ต่อปี) ซึ่งมีผลตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 1998

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2002 สภาสังคมและเศรษฐกิจเห็นชอบที่จะเริ่มดำเนินการเรื่อง GAFTA ในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2005 ด้วยเหตุนี้ กำแพงภาษีซึ่งตามกำหนดเดิมได้มีการลดไปร้อยละ 50 จากมกราคม ค.ศ. 1998 ถึง มกราคม ค.ศ. 2002 จึงมีการลดลงไปอีกร้อยละ 10 ในเดือนมกราคม ค.ศ. 2003 ลดอีกร้อยละ 20 ในเดือนมกราคม ค.ศ. 2004 และลดครั้งสุดท้ายอีกร้อยละ 20 ในเดือนมกราคม ค.ศ. 2005³¹

นอกจากนั้น คณะมนตรีสันนิบาตอาหรับยังเห็นชอบที่จะให้มีการควบคุมดูแลการนำเอาวาระเรื่องเขตการค้าเสรีไปปฏิบัติใช้ และมีการพิจารณาทบทวนความก้าวหน้าอย่างเป็นทางการ 2 ครั้งต่อปี ในคำแถลงการณ์อัมมาน (Amman Declaration) ซึ่งมีการประกาศหลังจากการประชุมสุดยอดสมัยสามัญของคณะมนตรีสันนิบาตครั้งแรก ที่กรุงอัมมาน ประเทศจอร์แดน ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2001 ประเทศสมาชิกทุกประเทศถูกเร่งเร้าให้นำเอาเรื่อง GAFTA มาใช้ในทางปฏิบัติ (มีรายงานก่อนการประชุมสุดยอดว่า สมาชิก 15 ประเทศในทั้งหมด 22 ประเทศ ได้ทำให้เรื่องเขตการค้าเสรีมีความก้าวหน้า โดยการสร้างมาตรการจำเป็นบางอย่างที่อำนวยความสะดวกการค้าเสรี)

ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2003 สันนิบาตอาหรับได้สงวนท่าทีในเรื่องที่ประธานาธิบดีสหรัฐฯ เสนอแนะให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีในตะวันออกกลางให้รวมถึงอิสราเอล ตุรกี และอิหร่าน ในช่วงต้นของปี ค.ศ. 2004 มีรายงานออกมาว่าประเทศสมาชิก 15 ประเทศของสันนิบาตได้เข้าร่วมในกระบวนการทำให้เกิดเขตการค้าเสรีอาหรับ หรือ GAFTA

³¹ The Middle East and North Africa 2005, อ้างแล้ว, หน้า 1360

7. แผนปฏิรูปตะวันออกกลางของสหรัฐฯ และแผนปฏิรูป สันนิบาตอาหรับ

7.1 แผนปฏิรูปตะวันออกกลางของสหรัฐฯ

ในปัจจุบัน กระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตย (Democratization) กลายเป็นทางเลือกของสหรัฐฯ เมื่อต้องเผชิญหน้ากับกระแสต่อต้านอเมริกันจากมวลชนอาหรับ ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐและผู้เชี่ยวชาญนโยบายต่างประเทศสหรัฐฯ ต่างยืนยันว่า ระบอบประชาธิปไตยเท่านั้นที่จะเป็นเครื่องมือหักล้างพวกหัวรุนแรงทางการเมืองในโลกมุสลิม ตามทัศนะนี้หมายถึง หากมีการเปลี่ยนผ่านอย่างรวดเร็วจากระบบเผด็จการอำนาจนิยมไปสู่ภาวะสังคมที่เปิดกว้างมากขึ้น นอกจากจะช่วยเสริมสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนชาวอาหรับแล้ว ยังก่อให้เกิดการเมืองที่มีความรับผิดชอบโดยจะมีกลไกการตรวจสอบรัฐบาลได้อย่างโปร่งใส และจะทำให้ประชาชนรู้สึกถึงการมีส่วนร่วม

ในการแถลงการณ์ครั้งสำคัญที่ University of South Carolina (วันที่ 9 พฤษภาคม 2003) ประธานาธิบดี บุช ได้ย้ำถึงความแน่วแน่ของสหรัฐฯ ที่จะนำระบอบประชาธิปไตย และ แนวคิดเสรีนิยมไปสู่ตะวันออกกลาง ซึ่งจะเป็เป้าหมายสำคัญของนโยบาย “สงครามต่อต้านการก่อการร้าย” ของสหรัฐฯ ว่า

“...เราสนับสนุนความก้าวหน้าของเสรีภาพในตะวันออกกลาง เพราะเสรีภาพ คือ หลักการขั้นพื้นฐานของเรา อุดมการณ์อันน่ารังเกียจของลัทธิก่อการร้ายถูกก่อรูปขึ้น และได้รับการอุปถัมภ์ปกป้องโดยระบบการปกครองที่กดขี่...รัฐบาลเสรีจะไม่เสริมสร้างอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูงเพื่อเป้าหมายแห่งการก่อการร้ายมวลชน ตลอดเวลาที่ผ่านมการขยายตัวของเสรีภาพที่ซจรขยายไปทั่วโลก เป็นสิ่งประกันถึงความมั่นคงของโลกได้ดีที่สุด เสรีภาพคือหนทางสู่สันติภาพ”³²

คำแถลงการณ์ดังกล่าว ยังได้รับการตอบซ้ำอีกในการสัมมนาเรื่อง “Islam and Democracy” ที่จัดขึ้นโดยองค์กรคลังสมองของสหรัฐฯ ที่มีชื่อว่า “ศูนย์ศึกษาอิสลามและระบอบประชาธิปไตย” โดย William Burns (รัฐมนตรีช่วยต่างประเทศของสหรัฐฯ ด้านกิจการภูมิภาคตะวันออกไกล) และ Lorne Craner (รัฐมนตรีช่วยต่างประเทศฝ่ายกิจการด้าน ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และแรงงาน) ได้สรุปเอาไว้ว่า “การส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยในตะวันออกกลางกลายเป็นเสาหลักสำคัญในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐฯ”³³ นักการทูตทั้ง 2 อ้างถึง หน่วยงานรับผิดชอบการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ซึ่งเชื่อมั่นว่า สถานะภาพเดิมของ

³² <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/05/20030509-11.html>

³³ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในการสัมมนาเรื่อง “Islam and Democracy” และคำแถลงการณ์ต่าง ๆ ได้ใน <http://www.islam-democracy.org>

ตะวันออกกลางจะไม่ทำให้เกิดเสถียรภาพอีกต่อไป ดังนั้นสหรัฐฯ จึงตัดสินใจเร่งผลักดันให้เกิดกระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตยขึ้นมาในตะวันออกกลาง โดยไม่คำนึงถึงผลลัพธ์ใด ๆ ที่จะตามมาทั้งสิ้น

เพื่อเป็นการขยายแนวร่วม สหรัฐฯ ได้ดึงเอาตุรกีมาเกี่ยวข้องด้วย โดยในช่วงที่นายกรัฐมนตรีตุรกี Recep Tayyip Erdogan เขียนวอชิงตันในเดือน มกราคม (2004) สหรัฐฯ ก็มอบหน้าที่ให้ Erdogan เป็นแกนนำในภูมิภาคเพื่อเริ่มกระบวนการปฏิรูปตะวันออกกลาง

ทั้งนี้ สหรัฐฯ หวังส่งออกแนวการปกครองแบบทางโลกย์ของตุรกีไปสู่ประเทศในตะวันออกกลางทั้งหมด³⁴ กล่าวคือ การสถาปนาระบบการแบ่งแยกระหว่างเรื่องศาสนา กับ การเมืองออกจากกันโดยเด็ดขาด ตุรกีจะเป็นประเทศหลักที่จัดส่งนักวิชาการไปยังส่วนต่าง ๆ ของโลกมุสลิม โดยนักวิชาการเหล่านี้มีพันธกิจในการจำกัดขอบเขตการสอนศาสนาไว้เฉพาะเรื่องการละหมาด และการถือศีลอดเท่านั้น³⁵ อีกทั้งยังจะส่งเสริมการแต่งงานแบบผสมปนประหว่างชาวมุสลิมกับชนต่างศาสนา³⁶ ซึ่งโดยแก่นแท้แล้วก็คือความพยายามในการลดความสำคัญของหลักคำสอนในศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะหลักการที่มีความขัดแย้งกับแนวคิดเสรีนิยมแบบตะวันตก อาทิ เช่น เรื่อง การฉ้อฉล การแต่งงานกับสตรีไม่เกิน 4 คน การคลุมศีรษะของสตรีเพศ ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม หัวใจสำคัญของแผนปฏิรูปตะวันออกกลางอยู่ที่การส่งเสริมแนวคิดประชาธิปไตยในภูมิภาค ประธานาธิบดี บุช ประกาศแถลงการณ์ เมื่อเดือน พฤศจิกายน 2003 โดยให้คำมั่นที่จะนำเอานโยบายที่เขาเรียกว่า “ยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อเสรีภาพในตะวันออกกลาง” มาใช้ พร้อมทั้งอธิบายว่า “...60 ปี ของชาติตะวันตกที่ละเลย และยอมอ่อนตามต่อความไร้เสรีภาพในตะวันออกกลาง มิได้เป็นการทำอะไรให้เราเกิดความปลอดภัย ”

ภายหลังจากนั้น ในวันที่ 12 ธันวาคม 2003 รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ นาย Colin Powell ก็กล่าวในท่วงทำนองเดียวกัน แต่ใช้วาจาที่รุนแรงกว่า โดยเรียกแผนปฏิรูป ว่า “US -

³⁴ อุดมการณ์ของตุรกีใหม่ภายหลังการล่มสลายของอาณาจักรออตโตมาน (Ottoman Empire) ในสงครามโลกครั้งที่ 1 คือ “คมาลิสต์” หรือที่ต่อมาเป็นที่รู้จักกันว่า “ลัทธิอะตาเติร์ก” หลักการพื้นฐานของอุดมการณ์เน้นว่า การแยกตัวออกจากคำสอนของศาสนา (หรือที่เรียกกันในภาษาอังกฤษว่า “เซคิวลาร์”) และลัทธิชาตินิยมเท่านั้นที่เป็นแนวทางสู่การทำให้ประเทศมีความทันสมัย

³⁵ Abdel Haleem Ghazali, *Egypt and Turkey : The key to a Counter Middle East Initiative*, Al-Ahram Al-Arabi, February 21st, 2004

³⁶ โดยหลักการแล้ว อิสลามไม่ให้สมรสกับคนต่างศาสนา หากจะสมรสก็ต้องให้ผู้นั้นมาเป็นมุสลิมด้วยความสมัครหาเสียก่อน มิใช่เป็นมุสลิมเพียงกล่าวคำปฏิญาณ ทั้งนี้เป็นเพราะอิสลามมีวัฒนธรรมเฉพาะตัวที่แข็งแกร่งโดยเน้นเรื่องความเป็นเอกภาพของพระเจ้าองค์เดียว ซึ่งไม่สามารถโอนอ่อนหรืออนุโลมให้เข้ากับศาสนาใดได้ ชีวิตของครอบครัวเป็นชีวิตที่ละเอียดอ่อน และอิสลามเป็นแนวทางที่จะต้องปฏิบัติตามตั้งแต่ต้นขึ้นมาจากนข้างอนตั้งแต่เกิดจนตาย ประชาธิปไตยในการเลือกผู้ครองของมุสลิมจึงมีขอบเขตและเหตุผลในตัวเอง

Middle East Partnership Initiative” โดยให้คำมั่นสัญญาที่จะช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาค สนับสนุนสิทธิสตรี และเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของพลเมืองในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองของรัฐบาลต่าง ๆ ในตะวันออกกลางให้มากขึ้น

ปฏิริยาของโลกอาหรับต่อแผนปฏิรูปตะวันออกกลาง

ความพยายามของสหรัฐฯ ในการผลักดันแผนปฏิรูปตะวันออกกลางมีความชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อคณะบริหารของบุชได้ส่งนาย มาร์ค กรอสแมน (Mark Grossman) รองปลัดกระทรวงต่างประเทศฝ่ายการเมืองไปเยี่ยมเยือนประเทศต่าง ๆ ในตะวันออกกลางเมื่อต้นเดือนมีนาคม 2004 พร้อมกันนั้นกรอสแมนได้เสนอแผนปฏิรูปการเมืองเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงแนวทางปกครองในประเทศเหล่านั้น แต่ผลที่ปรากฏกลายเป็นว่าประเทศอาหรับทั้งหลายต่างระมัดระวังตัวมากขึ้น ในทางตรงข้ามกลับวิตกว่าสหรัฐฯ กำลังนำเอาพืชพันธุ์รูปแบบและวัฒนธรรมการเมืองของตนไปหว่านไว้ให้งอกเงยในประเทศเหล่านั้น จึงเกิดความไม่ไว้วางใจและไม่ยอมรับการปฏิรูปตามแบบที่สหรัฐฯ พยายามผลักดัน

นาย กรอสแมน เดินทางไปพบผู้นำของอียิปต์ จอร์แดน ตุรกี บาห์เรน และโมร็อกโก ซึ่งสหรัฐฯ เชื่อว่าน่าจะโน้มน้าวได้ง่ายกว่าชาติอื่น ๆ เพราะต่างก็เป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับสหรัฐฯ แต่การผลักดันไม่ได้เป็นเช่นนั้น เพราะกรอสแมนได้รับการปฏิเสธจากทุกชาติ นายอะห์มัด มาฮิร (Ahmed Mahir) รัฐมนตรีต่างประเทศอียิปต์กล่าวหลังการเจรจากับกรอสแมนว่า ประเทศอาหรับทั้งหลายจะไม่ยอมให้ผู้อื่นมาสั่งการว่าจะต้องทำการปฏิรูปอย่างไร แต่ก็ยินดีหากประเทศใดต้องการที่จะร่วมมือด้วย โดยมาฮิรกล่าวย้ำว่า การปฏิรูปในประเทศอาหรับจะต้องตอบสนองหรือต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรม ความต้องการ และศาสนาของชาวอาหรับ³⁷

โครงร่างข้อเสนอการปฏิรูปตามรายงานของสำนักข่าว MENA ของรัฐบาลอียิปต์ ระบุว่ารัฐอาหรับทั้งหลายพิจารณาที่จะ “ดำเนินกระบวนการปฏิรูปและนำประเทศไปสู่ความเป็นสมัยใหม่” แต่พวกเขายังคงต้องการที่จะเลี่ยง “ทุก ๆ สิ่งที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่เป็นมรดกสืบทอดกันมา ประเพณีทางศาสนาและลัทธิชาตินิยมแห่งสังคมอาหรับของเรา”³⁸

สุสณี มุบาร็อก ประธานาธิบดีอียิปต์ยังได้ออกมาเตือนว่าความพยายามใด ๆ ก็ตามที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะยังผลให้เกิดภาวะอนาธิปไตย “ไม่มีใครที่คาดฝันว่า

³⁷ <http://www.towhall.com/news/politics/200403/FOR20040303a.shtml>

ก่อนหน้านี้อียิปต์ได้กำหนดโครงร่างข้อเสนอของตนเองเรียกร้องให้มีการปฏิรูปตะวันออกกลางและการทำให้โลกอาหรับเป็นสมัยใหม่ โดยอียิปต์ได้เผยแพร่ข้อเสนอดังกล่าวผ่านการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของอาหรับในกรุงไคโรก่อนที่จะมีการประชุมสุดยอดผู้นำอาหรับหรือ “สันนิบาตอาหรับ” (Arab League) ที่คาดหมายว่าจะจัดขึ้นในปลายเดือนมีนาคม 2004

³⁸ *เรื่องเดียวกัน*

เราเพียงกลุ่มแล้วเสรีภาพจะมาถึงทันที...มิเช่นนั้นแล้วมันจะนำประเทศไปสู่การจลาจลเกิดความ
สับสนวุ่นวาย และนั่นจะเป็นอันตรายต่อประชาชน”³⁹

ประธานาธิบดี มุบาร็อก ซึ่งมีอายุครบ 75 ปี ขึ้นครองอำนาจมาแล้วมากกว่า 23 ปี และยัง
ได้บริหารประเทศต่อไปอีกเป็นสมัยที่ 5 (คืออีก 6 ปี) หลังการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2005 เขาปกครอง
ประเทศตั้งแต่ปี 1981 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศอยู่ภายใต้กฎอัยการศึก ตามการประณามล่าสุดของ
กระทรวงต่างประเทศสหรัฐฯ “รายงานเรื่องสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลอียิปต์ยังอยู่ในขั้นใช้ไม่ได้
(ในปี 2003) และประเด็นปัญหาที่น่าเป็นห่วงหลายปัญหาก็ยังคงมีอยู่”⁴⁰

อย่างไรก็ตาม อียิปต์ไม่ได้เป็นประเทศเผด็จการในตะวันออกกลางประเทศเดียวที่แสดง
อาการต่อต้านรูปแบบการเปลี่ยนแปลงตามตะวันตก ชาฮูดีอาระเบีย ซีเรีย ซูดาน เลบานอน อิหร่าน
และบาห์เรน ก็เช่นกันที่ตั้งข้อสงสัยหรือส่งเสียงคัดค้านโดยตรงต่อแผนปฏิรูปตะวันออกกลางของ
สหรัฐฯ

อะห์มัด อัล-ฮัสซัน รัฐมนตรีสื่อสารของซีเรียให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ Al-Hayat
ภาษาอาหรับว่า “ไม่มีรัฐบาลใดจะยินยอมให้นำแผนปฏิรูปมาปฏิบัติใช้ภายใต้แรงกดดันจาก
ภายนอก หรือการสั่งการจากนอกประเทศ ในขณะเดียวกัน Ali Shamakhani รัฐมนตรีกลาโหมของ
อิหร่านก็ตั้งข้อสังเกตเอาไว้ว่า สหรัฐฯ ใช้สโลแกนเรื่องการเผยแพร่แนวคิดประชาธิปไตยเป็น
ข้ออ้างในการที่จะคุกคามอิหร่าน ซีเรียและเลบานอนโดยเฉพาะ

อย่างไรก็ตาม กษัตริย์มุฮัมมัดที่ 6 แห่งโมร็อกโก ทรงกล่าวกับกรอสแมนว่า พระองค์
ประสงค์ที่จะศึกษาโครงร่างเรื่องแผนการปฏิรูปตะวันออกกลางก่อน แต่ก็ย้ำถึงความจำเป็นที่
จะต้องแก้ปัญหาคความขัดแย้งระหว่างอาหรับ-อิสราเอลเป็นลำดับแรก

สำหรับชาติอาหรับอื่น ๆ ต่างพยายามเชื่อมโยงการปฏิรูปประชาธิปไตยในภูมิภาคเข้า
กับปัญหาคความขัดแย้งกับอิสราเอล นาย Amr Moussa เลขาธิการใหญ่ขององค์การสันนิบาตอาหรับ
กล่าวว่า การขาดประเด็นข้อขัดแย้งเรื่องอาหรับ-อิสราเอล (ในแผนปฏิรูป) ก่อให้เกิดข้อสงสัย
เกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของแผนปฏิรูปตะวันออกกลางของสหรัฐฯ⁴¹

หนังสือพิมพ์ซีเรียไทมส์ ซึ่งดำเนินการโดยรัฐบาลแสดงความเห็นว่า “ชาวอาหรับมีความ
เชื่อว่า ความล้มเหลวของสหรัฐฯ ที่จะกดดันอิสราเอลให้รักษาคำมั่นของตนเองต่อสันติภาพ บวก
กับความโกรธเคืองของมวลชนต่อการทำสงครามอิรักแบบไม่มีความชอบธรรมของสหรัฐฯ ได้
ทำลายชื่อเสียงของคณะบริหารของประธานาธิบดีบุชไปทั่วทั้งภูมิภาคอาหรับ และมันค่อนข้างจะ

³⁹ เรื่องเดียวกัน

⁴⁰ รายงานของคณะกรรมการติดตามด้านมนุษยชนใน <http://www.hrw.org/reports/2003/egypt>

⁴¹ <http://www.tow-hall.com/news/politics/200403/FOR20040303a.shtml>

เป็นเรื่องธรรมดาที่จะเห็นพวกเขามองดูด้วยสายตาเคลือบแคลงสงสัยต่อทุก ๆ สิ่งที่มาจากรัฐบาลสหรัฐฯ⁴²

Ali Mohsen Hamid ได้วิจารณ์แผนปฏิรูปตะวันออกกลางของสหรัฐฯ ในหนังสือพิมพ์ อัล-ฮาบาด ลอนดอน ไว้อย่างน่าสนใจว่า “วาทศิลป์ของตะวันตกเกี่ยวกับการปฏิรูปในตะวันออกกลางที่เชื่อมโยงกับการต่อสู้กับการก่อการร้ายนั้น ตั้งอยู่บนตรรกะที่ว่า การปฏิรูปจะช่วยล้มล้างลัทธิก่อการร้าย...ทว่า การปฏิรูปครั้งนี้ไม่ได้รวมอิสราเอลแม้อิสราเอลจะมีที่ตั้งอยู่ในตะวันออกกลางและอิสราเอลเป็นต้นเหตุของปรากฏการณ์การก่อการร้ายสากลก็ตาม นี่ก่อให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับเป้าหมายแท้จริงที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังประเด็นนี้...การเล็งเป้าไปยังอาหรับโดยแยกอิสราเอลออกไปจากกรอบแนวคิดเรื่องการปฏิรูป หมายความว่า ระบบการเมืองของอิสราเอลนั้นสมบูรณ์แล้ว และอิสราเอลก็ไม่มีอะไรที่ต้องเกี่ยวข้องกับสาเหตุของการก่อการร้าย ความจริงมีอยู่ว่าอิสราเอลนั้นแหละต้องรณรงค์ปฏิรูปอย่างครอบคลุม เริ่มจากวาทศิลป์ทางการเมือง ซึ่งสร้างภาพตนเองเป็นเสมือนเหยื่อผู้ซึ่งยอมรับสันติภาพแต่ไม่ใช้การพลีชีพ และวาทศิลป์ทางศาสนาซึ่งใช้เป็นฐานในการรองรับนโยบายการขยายและการจัดตั้งชุมชนยิว...การกดดันอิสราเอลโดยตะวันตกจะช่วยรักษาสถิติประโยชน์ของตะวันตกเองและจะช่วยแก้ปัญหาต่างๆมากมาย...”⁴³

Hassan Hamizadeh ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในหนังสือพิมพ์ Tehran Times เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2004 ว่า “แผนนี้...ปรากฏออกมาในลักษณะคล้ายคลึงกับข้อตกลง Sykes-Picot ของปี 1916 ในตะวันออกกลาง ซึ่งภูมิภาคได้ถูกแบ่งสรรกันระหว่างฝรั่งเศสและบริเตน (อังกฤษ) และถือเป็นการวางรากฐานเพื่อการสถาปนารัฐไซออนิสต์...”

นอกจากนั้น เขายังเสนอแนะแนวทางหลักเล็งแผนปฏิรูปของสหรัฐฯว่า “...ประเทศอิสลามหลัก ๆ ในภูมิภาคต้องประสานความร่วมมือต่อการดำเนินการทางการเมืองเพื่อปกป้องการนำแผนนี้มาปฏิบัติใช้...การประชุมสุดยอดสันนิบาตอาหรับที่จะจัดขึ้นที่ตูนิเซีย จะเป็นหนึ่งในการประชุมที่เป็นประโยชน์มากที่สุดเท่าที่เคยมีมาขององค์กร มันมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดที่รัฐอาหรับต่าง ๆ จะต้องละทิ้งทัศนคติทางเผ่าพันธุ์...แล้วมองโลกจากโลกทัศน์ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น นี่เป็นหนทางเดียวสำหรับพวกเขาที่จะหลีกเลี่ยงกับดักของสหรัฐฯที่ได้เตรียมไว้แล้ว”⁴⁴

⁴² เรื่องเดียวกัน

⁴³ อ้างไว้ใน “The initiative lacks credibility : Bush's pro-democracy initiative was criticised for excluding Israel”. The Guardian March 11, 2004. Available from

<http://www.guardian.co.uk/usa/story/0%2C12271%2C12271%2C1166630%2C00.html>

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน

7.2 ประเด็นการปฏิรูปในการประชุมสุดยอดสันนิบาตอาหรับที่ตูนิเซีย

2004

การประชุมสุดยอดสันนิบาตอาหรับที่ตูนิเซียถูกกำหนดให้จัดขึ้นในวันที่ 21 พฤษภาคม 2004 ซึ่งตามธรรมเนียมแล้วจะจัดขึ้นทันทีภายหลังการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศของชาติอาหรับ ซึ่งบรรดารัฐมนตรีต่างเห็นพ้องร่วมกันในบางเรื่อง แล้วจึงส่งร่างข้อเสนอให้ผู้นำอาหรับได้พิจารณาตัดสินใจครั้งสุดท้ายที่ตูนิเซีย หนึ่งในความเห็นพ้องที่สำคัญที่สุดของรัฐมนตรีต่างประเทศซึ่งมีการบันทึกไว้ในเอกสาร คือ ปฏิญญาพิเศษว่าด้วยเรื่อง การปฏิรูปองค์การสันนิบาตอาหรับเอง และคำประกาศว่าด้วยเรื่องกระบวนการการปฏิรูปภายใน

หลังจากที่รัฐมนตรีต่างประเทศได้มาถึงตูนิเซีย (ก่อนการเริ่มสมัยการประชุมสุดยอดสันนิบาตเพียง 1 คืน) Zine El-Abidine Ben Ali ได้ตัดสินใจโดยฝ่ายเดียวให้เลื่อนการประชุมสุดยอดออกไปโดยปราศจากการแถลงการณ์เรื่องเหตุผลที่จำเป็นต้องเลื่อนการประชุม การตัดสินใจเลื่อนการประชุมแบบกะทันหันทำให้รัฐมนตรีต่างประเทศของชาติอาหรับ และมติมหาชนชาวอาหรับเกิดความประหลาดใจอย่างมาก เพราะคนเหล่านี้ต่างตั้งหน้ารอการประชุมสุดยอดเพื่อที่จะผ่านร่างมติในประเด็นการปฏิรูปอาหรับแบบครอบคลุม (Comprehensive Arab uniform)

การประกาศเลื่อนการประชุมสุดยอดแบบกะทันหัน ทำให้มีการวิเคราะห์วิจารณ์ท่าทีของตูนิเซียไปต่าง ๆ นานา ตูนิเซียได้กล่าวว่า การตัดสินใจของตูนิเซียถือเป็นอำนาจอธิปไตยในการตัดสินใจ ส่วนรัฐอาหรับอื่น ๆ ต่างออกมาปฏิเสธ โดยให้เหตุผลว่าธรรมเนียมปฏิบัติในการจัดประชุมสุดยอดสันนิบาตอาหรับจะตั้งอยู่บนความเห็นพ้องต้องกันของผู้นำอาหรับ และพิธีสารที่มีการยอมรับร่วมกันเมื่อ 2 ปีก่อน พิธีสารฉบับนี้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า การประชุมสุดยอดจะต้องมีการจัดขึ้นทุกปีในเดือนมีนาคม และจะใช้ระบบหมุนเวียนการเป็นเจ้าภาพตามตัวอักษรแรกของประเทศ⁴⁵

การตีความอย่างไม่เป็นทางการต่อการเลื่อนการประชุมได้รวมเอาสองสิ่งเข้าไว้ด้วยกัน สิ่งแรก คือ จดหมายแสดงความขอโทษที่ยื่นโดยบรรดาผู้นำอาหรับจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าร่วมประชุม ซึ่งทำให้ประธานาธิบดีของตูนิเซียตกอยู่ในสถานการณ์ลำบากใจ เพราะตนเองเป็นผู้ประกาศเลื่อนการประชุมแต่ฝ่ายเดียว สิ่งที่สอง คือ ความขัดแย้งในหมู่รัฐมนตรีต่างประเทศของชาติอาหรับด้วยกัน เมื่อพวกเขาพยายามที่จะสรุปขั้นสุดท้ายเรื่องแถลงการณ์ที่เกี่ยวกับการปฏิรูปอาหรับให้ที่ประชุมสุดยอดได้พิจารณาต่อไป

⁴⁵ Hassan Abou Taleb, *The Arab League and the Challenge of Self-Reform*, Published in : Med. 2005 in the Euro-Mediterranean Space. Available at <http://www.ahram.org.eg/acpss/eng/ahram/2004/7/5/STUD20.HTM>

ทั้งนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศของราชอาณาจักรอียิปต์ “ยอห์น บรืร์ท” ที่เสนอโดยตัวแทนตูนิเซีย ยอห์นดังกล่าว คือ อาหรับให้คำมั่นที่จะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมสากล (universal ethics) ที่มีความก้าวหน้า อาจกล่าวได้ว่า ทั้ง 3 เหตุผลนี้รวมกัน ถือเป็นต้นเหตุให้มีการประกาศเลื่อนการประชุมสุดยอดแต่ฝ่ายเดียว

ในขณะที่ทุกชาติต่างประหลาดใจถึงการตัดสินใจเลื่อนการประชุมสุดยอด อียิปต์ได้นำเสนอโครงการให้มีการจัดประชุมสุดยอดอาหรับที่กรุงไคโร (ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานของสันนิบาตอาหรับ) ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ร่างเสนอของอียิปต์เป็นการกระตุ้นให้รัฐอาหรับเห็นความสำคัญของการประชุมสุดยอดตามกำหนดเวลา ตีมหาชนชาวอาหรับเช่นกันที่ต้องการรักษา กำหนดเวลาการประชุมและให้มีการปฏิรูปหน้าที่ของสันนิบาตอาหรับโดยไม่มีการรอช้าใด ๆ ทั้งสิ้น

หลังจากที่มีการพิจารณากันอย่างรอบคอบ ซึ่งนำโดย Amr Moussa เลขาธิการสันนิบาตอาหรับ ปรีกษาร่วมกับผู้นำอาหรับชาติต่าง ๆ จึงมีการตัดสินใจจัดประชุมที่ตูนิเซียอีกครั้งในวันที่ 22 และ 23 พฤษภาคม 2004 ความจริงการประชุมสุดยอดครั้งนี้ถือเป็นการประชุมที่จัดไปตามกำหนดการที่ปรับเปลี่ยนใหม่ ในการประชุมครั้งนี้ Amr Moussa ได้ชี้แจงในรายงานของเขาเกี่ยวกับร่างแผนโครงการที่เสนอโดยประเทศอาหรับทั้งหลายในเรื่อง การปฏิรูปและการพัฒนาองค์การสันนิบาตอาหรับ ดังนี้

1. ให้มีการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาอาหรับ (Arab consultation council) หรือรัฐสภาอาหรับ (Arab Parliament)
2. จัดตั้งศาลยุติธรรมอาหรับ (Arab court of justice)
3. จัดตั้งสภา หรือเวทีสำหรับการพูดคุยในประเด็นต่าง ๆ ที่ว่าด้วยเรื่องความมั่นคงแห่งภูมิภาค
4. ดำรงรักษาแผนการสำหรับการผูกโยงในเรื่องเศรษฐกิจอาหรับแบบบูรณาการ
5. จัดตั้งธนาคารอาหรับ (Arab Bank) สำหรับการลงทุนและการพัฒนาตามกฎเกณฑ์ของเศรษฐกิจแบบเสรี
6. ขกระดับหรือเสริมคุณภาพสภาพเศรษฐกิจและสังคม และเปิดทางให้องค์กรประชาสังคมอาหรับ (Arab Civil Society) ได้แสดงบทบาทภายในกรอบของกิจกรรมร่วมของอาหรับ
7. ทบทวนพิจารณากระบวนการโหวตเสียงที่องค์การสันนิบาตใช้ออยู่
8. ตรวจสอบกลไกใหม่เพื่อประกันถึงการนำเอามติหรือการตัดสินใจไปปฏิบัติใช้

9. ตรวจสอบร่างข้อเสนอสำหรับการจัดตั้งเวทีสำหรับนักวิชาการอาหรับ เพื่อให้คนเหล่านี้ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการอภิปรายประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของโลกอาหรับ⁴⁶

การประชุมสุดยอดครั้งนี้ มีการออกเอกสารหลายฉบับด้วยกัน คือ

1. ปฏิญญาตูนิเซีย (Tunisian declaration) ซึ่งปฏิญญาดังกล่าวมีเนื้อหาประกอบไปด้วย เรื่อง การยื่นกรณของผู้นำอาหรับในเรื่องสันติภาพ ซึ่งจะเป็เหมือนทางเลือกทางยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างอาหรับกับอิสราเอล คำมั่นสัญญาของประชาคมอาหรับที่จะสนับสนุนบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศอิรักและเคาพเอกราชหรืออำนาจอธิปไตยของประเทศ การบรรลุถึงการบูรณาการในหมู่ประเทศอาหรับ คำมั่นสัญญาของประเทศอาหรับที่จะช่วยเหลือความพยายามของประชาคมโลกที่จะยับยั้งต่อต้านและต่อสู้กับการก่อการร้ายในทุกรูปแบบ และการแยกแยะระหว่างการต่อต้านที่ชอบธรรมกับการก่อการร้าย เรียกร้องให้มีการจัดประชุมนานาชาติ (ภายใต้การอุปถัมภ์ของสหประชาชาติ) ว่าด้วยเรื่องการกำหนดให้มีกฎเกณฑ์ทางจริยธรรมสำหรับการต่อสู้กับการก่อการร้าย ในขณะที่เดียวกันก็จะต้องพยายามแก้ปัญหาการก่อการร้ายจากรากเหง้าของปรากฏการณ์นี้ สนับสนุนสหประชาชาติให้เป็นองค์กรกลางที่แสดงบทบาทในการแก้ปัญหาความไม่สงบในอิรัก และกระตุ้นให้ประชาคมระหว่างประเทศปกป้องชาวปาเลสไตน์จากความก้าวร้าวของอิสราเอลอย่างเต็มที่

2. แถลงการณ์ว่าด้วยการทำให้โลกอาหรับก้าวทันสมัย ซึ่งเป็นแถลงการณ์ที่ยืนยันเจตนารมณ์ของผู้นำอาหรับอีกครั้งหนึ่ง ในการที่จะดำเนินกระบวนการการทำให้เป็นสมัยใหม่ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาของโลกอาหรับต่อไป เพื่อเสริมสร้างหลักการประชาธิปไตยและการปรึษาหารือ เพื่อขยายการมีส่วนร่วมทั้งทางด้านสาธารณะและการเมืองเพื่อเปิดกว้างในเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้หญิงและเสริมสร้างสิทธิและโอกาสให้แก่ผู้หญิง เพื่อกำหนดแผนยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของโลกอาหรับอย่างครอบคลุม เพื่อประสานกับประชาคมระหว่างประเทศ โดยตั้งอยู่บนฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างสันติภาพ และเสถียรภาพ ทั้งในระดับระหว่างประเทศและภูมิภาค เพื่อที่จะเพิ่มความพยายามในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างอาหรับ-อิสราเอลอย่างยุติธรรมและครอบคลุม

3. แถลงการณ์แห่งคำมั่นสัญญา (Statement of pledge) การเห็นพ้อง และความสามัคคีในหมู่ผู้นำอาหรับ

บรรดาผู้นำอาหรับได้ยืนยันอีกครั้งที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบของแผนสันติภาพอาหรับที่ประกาศที่กรุงเบรุต ในปี 2002 โดยจะมีความพยายามในการปฏิรูปสันนิบาตอาหรับต่อไป โดยการสนับสนุนการปรึษาหารือและการประสานงานระหว่างประเทศอาหรับด้วยกันในด้านความมั่นคง

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน

การป้องกันและกิจการต่างประเทศ และด้วยการทำให้เขตการค้าเสรีอาหรับบรรลุความสำเร็จอย่างสมบูรณ์⁴⁷

ถึงแม้ว่าเอกสารเหล่านี้จะมีความสำคัญ แต่มันก็ยังมีข้อบกพร่องอยู่บางประการ ดังนี้

1. เรื่องที่เกี่ยวกับกระบวนการสันติภาพ การประชุมสุดยอดเพียงแค่เรียกร้องให้ประชาคมระหว่างประเทศเพิ่มการกดดันต่ออิสราเอลให้แก่ปัญหาปาเลสไตน์ การประชุมสุดยอดมอบหมายให้รัฐมนตรีต่างประเทศให้จัดการระดมพลระหว่างประเทศโดยปราศจากการระนุอย่างเฉพาะเจาะจงถึงอำนาจหน้าที่ของพวกเขา

2. ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปฏิรูปในประเทศอาหรับทั้งหลาย เอกสารเพียงแค่อธิบายชี้แจงเจตนารมณ์ของผู้นำอาหรับที่จะดำเนินการปฏิรูปในประเทศของตนเอง โดยปราศจากการพูดถึงภารกิจที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งประเทศอาหรับเหล่านั้นจะต้องเร่งดำเนินการในทันที

3. การประชุมเพียงแค่จัดการในลักษณะคลุมเครือและเป็นไปแบบธรรมเนียมปฏิบัติร่วมกับนานาชาติ โดยเฉพาะประเทศที่สนับสนุนปัญหาของชาวอาหรับ และมีส่วนร่วมทั่วโลกอาหรับในการเผชิญกับสิ่งท้าทายร่วมกัน เช่น ปัญหาการก่อการร้าย การต่อต้านแนวคิดเรื่อง “การปะทะกันทางอารยธรรม” (Clash of civilizations) และการแก้ปัญหาจากผลกระทบด้านลบจากโลกาภิวัตน์ (Globalization)

4. การประชุมพอใจเพียงแค่สนับสนุนร่างข้อเสนอของประธานาธิบดีบราซิลที่จะจัดให้มีการประชุมสุดยอดระหว่างประเทศอาหรับกับประเทศแถบลาตินอเมริกา เพื่อที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกัน แต่ในขณะเดียวกัน การประชุมสุดยอดกลับไม่ได้ระบุถึงองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับโลกอาหรับ เช่น สหภาพแอฟริกา และองค์การการประชุมอิสลาม (OIC) เป็นต้น

5. เอกสารที่เกิดจากการประชุมสุดยอด พอใจเพียงแค่ระบุถึงแนวคิดการสนับสนุนความเป็นหุ้นส่วนของประเทศแถบเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean partnership) แต่กลับไม่ได้เสนอรายละเอียดใด ๆ เกี่ยวกับการเป็นหุ้นส่วน นอกจากนั้น การประชุมสุดยอดยังไม่ได้ระบุถึงเรื่องใด ๆ ก็ตาม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับทางสหภาพยุโรป (European Union)

ในเรื่องที่มีการพูดคุยและการเสนอแนะความคิดในการประชุมสุดยอดที่ตูนิเซีย มันมีกระแสแนวคิด 3 ทางที่เกี่ยวกับการปฏิรูปสันนิบาตอาหรับเกิดขึ้น กระแสที่ 1 มีแนวคิดว่ามันจะเป็นการดีกว่าหากปล่อยให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นเหมือนเดิม กล่าวคือไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ กระแสที่ 2 ซึ่งถือเป็นกระแสสายกลางที่เชื่อว่าการปฏิรูปควรเป็นไปในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และปฏิรูปบางส่วนโดยไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามแผนอย่างเคร่งครัดมากนัก หรือมีตารางเวลาที่

⁴⁷ *เรื่องเดียวกัน*, ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 2

แน่นอนตายตัว ส่วนกระแสที่ 3 นั้น เรียกร้องให้มีการปฏิรูปโครงสร้างสันนิบาตอาหรับทั้งหมดให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้

ทั้ง 3 กระแสดังกล่าวนี้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยผ่านช่องทางทางการเมือง และสื่อมวลชน แต่ทั้ง 3 กระแสก็ยังคงไม่สามารถที่จะบรรลุถึงวิสัยทัศน์ร่วมของอาหรับในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิรูปสันนิบาตอาหรับได้

แม้กระนั้นก็ตาม โลกอาหรับก็ไม่พอใจกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของตนเอง พร้อมทั้งตัดสินใจที่จะเดินหน้าปฏิรูปสภาพนั้นของตนเองให้เกิดประโยชน์ Hesham Youssef หัวหน้าคณะรัฐมนตรีประจำสำนักงานเลขาธิการสันนิบาตอาหรับได้กล่าวเอาไว้ในวันที่ 27 มิถุนายน 2006 ว่า “ชาวอาหรับนั้นไม่เห็นพ้องต้องกันในหลาย ๆ เรื่อง” แต่เขาเพิ่มเติมว่า “หากมีสักสิ่งหนึ่งที่เราเห็นพ้องกัน มันก็น่าจะเป็นความจริงที่ว่า เราไม่พึงพอใจกับสภาพเดิม ๆ ที่เป็นอยู่ขณะนี้”

เขากล่าวต่อไปว่า โลกอาหรับนั้นตระหนักถึงปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของตนเอง “เรายังไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาคอขวดความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักร ดังเช่นที่มีการทำกันในวันนี้ เรายังไม่สามารถแก้ปัญหาคอขวดความสัมพันธ์ระหว่างความมั่งคั่งและอำนาจ และเรายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในการแก้ปัญหากลุ่มน้อยในสังคมของเราเอง ความก้าวหน้าในกระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตยนั้น เป็นไปอย่างเชื่องช้า”

เขาเพิ่มเติมอีกว่า โลกอาหรับยังไม่สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจของตนเองเข้ากับระบบเศรษฐกิจโลกได้อย่างเต็มที่ และนโยบายเศรษฐกิจของโลกอาหรับเองก็ยังแกว่งไปมาระหว่างรูปแบบการตลาดกับรูปแบบการวางแผน ในแง่นี้ถือว่าสถาบันของอาหรับยังไม่แข็งแรงพอ และยังไม่มีการประกอบการและการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ อย่างเพียงพอ⁴⁸

อย่างไรก็ตาม Amr Moussa เลขาธิการสันนิบาตอาหรับได้กล่าวในเวทีเดียวกันว่า โลกอาหรับต่างยอมรับวาระการปฏิรูป พร้อมทั้งสร้างความก้าวหน้าโดยการมุ่งแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ “การปฏิรูปได้กลายเป็นสิ่งสำคัญลำดับต้นในวาระของโลกาอาหรับ มันครอบคลุมทุก ๆ ย่างก้าวของชีวิต ประชาธิปไตยและความโปร่งใสกำลังเติบโตขึ้น เอกสารสรุปการประชุมอาหรับที่ตูนิส ซึ่งพูดถึงการพัฒนา และการทำให้ทันสมัยได้ถูกจัดให้อยู่ในหนทางที่จะต้องมีการนำเอาไปปฏิบัติ” เลขาธิการสันนิบาตอาหรับยังกล่าวต่อไปอีกว่า “และท่านคงรู้ว่าทำไมการปฏิรูปจึงน่าจะสำเร็จในโลกอาหรับ? มันเป็นเพราะประชาชนชาวอาหรับ, พวกเรา, พวกเราเองต้องการมัน ยินยอมให้มีการปฏิรูปและเจอเส้นทางสำคัญที่จะนำไปสู่อนาคตที่ดีกว่าในการปฏิรูป”⁴⁹

⁴⁸ David Shelly, Arab League Officials See Growing Reform Effort in Middle East, Arab League Secretary-General speaks at the U.S. -- Arab Economic Forum, June 27 in Houston.

⁴⁹ *เรื่องเดียวกัน*

ปฏิญญาดูนีส (Tunis Declaration) มีขึ้นในปี 2004 ในช่วงการประชุมสุดยอดสันนิบาตอาหรับที่ประเทศตูนิเซีย ซึ่งเป็นเอกสารที่กำหนดโครงการปฏิรูปทางการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนวปัญหาที่มีอยู่ในรายงานของสหประชาชาติเรื่องการพัฒนามนุษย์ในโลกอาหรับ

Amr Moussa กล่าวว่า ประเทศอาหรับได้ตกลงกันเรื่องการปรับปรุงแก้ไขระเบียบภายในนโยบายการค้า รวมถึงกฎระเบียบหรือข้อกำหนดแวดล้อมอันจะเอื้อให้เกิดการค้าและการลงทุนมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น เขายังอธิบายถึงการดำเนินการเรื่องการขยายเขตการค้าเสรีมากยิ่งขึ้นในเดือนมกราคม 2005 ซึ่งนับเป็นย่างก้าวสำคัญที่จะนำไปสู่การบูรณาการทางเศรษฐกิจที่จะก่อให้เกิดความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น เขายังกล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจของโลกอาหรับในปัจจุบันก็ยังไม่บรรลุความสำเร็จในการพึ่งพาซึ่งกันและกันในหมู่ประเทศอาหรับได้ แต่ว่าการไหลเวียนของเงินลงทุน การเดินทางระดับภูมิภาค และการเคลื่อนย้ายแรงงานที่กำลังเจริญเติบโต

Moussa กล่าวว่า โลกอาหรับมีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนเขตการค้าเสรีของโลกอาหรับเป็น “customs union” ภายในปี 2015 และจะเปลี่ยนให้เป็นระบบการตลาดร่วมแบบเต็มตัวในปี 2020

Amr Al Dabbagh ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นผู้ว่าการของ “Saudi Arabian General Investment Authority” ได้ย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านการค้าว่า ความสัมพันธ์นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะการค้าระหว่างประเทศอาหรับ แต่หมายถึง การทำความเข้าใจระหว่างกันให้ดียิ่งขึ้น

ในด้านการเมืองนั้น Youssef ได้กล่าวว่า ประเทศอาหรับทั้งหลายได้ทำให้การปฏิรูปทางการเมืองมีความก้าวหน้า เขากล่าวว่า โลกอาหรับกำลังเผชิญกับประเด็นการถกเถียงทางการเมืองที่เป็นพลวัตมากขึ้น และว่าข้อห้ามเก่า ๆ กำลังร่วงหล่นไปตามข้างทาง “ตะวันออกกลางได้กลายเป็นภูมิภาคที่เปิด ทุก ๆ ประเด็นปัญหาถูกตั้งวางไว้บนโต๊ะ” ในทัศนะของเขา ผู้นำของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคควรทำงานส่งเสริมความเป็นกลาง (moderation) แต่ก็ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า สิ่งนี้อาจถูกท้าทายจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศที่กำลังเป็นอยู่

ส่วน Amr Moussa ได้พูดถึงช่องทางมากมายที่สันนิบาตอาหรับจะทำงานแก้ไขปัญห ความขัดแย้งที่อาจก่อให้เกิดความตึงเครียด และกระตุ้นให้เกิดกลุ่มที่มีแนวคิดหัวรุนแรง เขากล่าวว่า สันนิบาตอาหรับได้พยายามทำงานร่วมกับผู้นำใหม่อีรักในความพยายามที่จะวางกรอบแผนการสร้างความสามัคคีแห่งชาติขึ้น ซึ่งเป็นกรอบที่ทุก ๆ กลุ่มจะอยู่ร่วมกันได้ นอกจากนั้น เขายังได้พูดถึงเกี่ยวกับความพยายามของสันนิบาตอาหรับในการสนับสนุนการแก้ไขปัญห ความขัดแย้งในเมือง Darfur ประเทศซูดาน โดยใช้สันติวิธี และเขาก็ยังเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญห ความขัดแย้งระหว่างอาหรับกับอิสราเอลอย่างยุติธรรมและ โดยการใชสันติวิธีอีกด้วย

เขาสรุปไว้ตอนท้ายว่า ในขณะที่โลกอาหรับได้ทำให้การปฏิรูปมีความก้าวหน้า “ศักยภาพอันนี้ในภูมิภาคคงไม่สามารถเป็นจริงขึ้นได้อย่างเต็มตัว โดยปราศจากบรรยากาศแวดล้อมของ

ทัศนภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพ ที่จะนำไปสู่การบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของพวกเขา”⁵⁰

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน

9. ภาพรวมบทบาทของสันนิบาตอาหรับ:

สิ่งท้าทายและความสำเร็จ

นับจากการเริ่มก่อตั้งองค์การสันนิบาตอาหรับจนถึงยุคปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า องค์การสันนิบาตอาหรับประสบความสำเร็จในการทำงานในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านความร่วมมือกันทางสังคม ซึ่งได้มีการก่อตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและหน่วยงานชำนาญพิเศษขึ้นมาอย่างมากมายที่ทำให้เกิดการประสานความร่วมมือกันทางสังคม และทำให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประเทศสมาชิก นอกจากนี้ สันนิบาตอาหรับยังทำหน้าที่เสมือนเป็นเวทีให้ประเทศต่าง ๆ ได้มาพบปะเจรจากัน แสดงออกซึ่งท่าทีของตนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่มีระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกัน และในการสนับสนุนให้เกิดรัฐปาเลสไตน์อิสระขึ้นมา

ในส่วนที่เป็นปัญหาปาเลสไตน์จะเห็นได้ว่า เมื่อสหประชาชาติมีมติให้แบ่งปาเลสไตน์ในปี ค.ศ. 1947 สันนิบาตอาหรับได้จัดประชุมขึ้นอย่างต่อเนื่องหลายครั้งจนได้ข้อสรุปในการตัดสินใจให้กองทัพอาหรับเข้ามาประจำการในปาเลสไตน์เพื่อที่จะปกป้องดินแดนและประชาชน การเคลื่อนไหวครั้งนั้นได้นำไปสู่สงครามครั้งแรกระหว่างอียิปต์กับอาหรับในปี ค.ศ. 1948 โดยผลของสงครามดังกล่าวทำให้ปาเลสไตน์ถูกแบ่งจนพื้นที่ส่วนใหญ่กลายเป็นของอิสราเอล ส่วนดินแดนชายฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจอร์แดน (West Bank) และเยรูซาเล็มตะวันออกได้ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของจอร์แดน ในขณะที่ดินแดนฉนวนกาซ่า (Gaza Strip) ถูกปกครองโดยอียิปต์

คณะกรรมการด้านการเมืองขององค์การสันนิบาตอาหรับได้สนับสนุนการตัดสินใจของชาวปาเลสไตน์ที่จะจัดตั้งรัฐบาลขึ้นในกาซ่า อีกทั้งยังอนุญาตให้ตัวแทนชาวปาเลสไตน์เข้าร่วมประชุมของสันนิบาตอาหรับอย่างเป็นทางการทุกครั้ง ในขณะเดียวกัน คณะกรรมการด้านการเมืองก็แสดงท่าทีไม่เห็นด้วยกับแผนการของจอร์แดนที่จะผนวกเอา West Bank มาเป็นของตน โดยอ้างว่าการปกครองของจอร์แดน (ใน West Bank) เป็นการปกครองชั่วคราวเท่านั้น

ในปี ค.ศ. 1960 สันนิบาตอาหรับต้องเผชิญกับอีกปัญหาหนึ่ง คือ ความสัมพันธ์ที่เลวร้ายลงระหว่างอิรักกับคูเวต อันเนื่องมาจากอิรักอ้างสิทธิเหนือดินแดนคูเวต สันนิบาตอาหรับพยายามปกป้องคูเวตและประสบความสำเร็จในการบีบบังคับให้อิรักภายใต้การนำของ Abdel Karim Qassem ให้เลิกล้มทุก ๆ แผนการที่จะผนวกหรือรุกรานคูเวต อย่างไรก็ตาม สันนิบาตอาหรับก็ประสบความสำเร็จล้มเหลวในการแก้ไขข้อพิพาทเรื่องพรมแดนระหว่างเยเมนกับซาอุดีอาระเบีย

ในขณะนั้น อียิปต์มีบทบาทนำในสันนิบาตอาหรับและไม่มีปัญหาอะไรที่จะเข้าไปแทรกแซงหรือเข้าไปแก้ไขปัญหาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างอิรักกับคูเวต แต่ในกรณีข้อพิพาทระหว่างเยเมนกับซาอุดีอาระเบีย อียิปต์มีข้อจำกัดในการเข้าไปแก้ปัญหา เพราะกองกำลังทหารของอียิปต์เองอยู่ในเยเมนเพื่อสนับสนุนการปฏิวัติในเยเมน อีกทั้งยังร่วมกับเยเมนสู้รบกับซาอุดีอาระเบียซึ่งเข้ามาแทรกแซงในเยเมนด้วย

ตัวอย่างประเด็นปัญหาทั้งสองกรณีที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า ในการที่จะทำความเข้าใจ และตัดสินใจความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสันนิบาตอาหรับ เราควรศึกษาอย่างระมัดระวังในเรื่องการเมืองและความขัดแย้งระหว่างประเทศอาหรับด้วยกัน

ในปี ค.ศ. 1964 ประธานาธิบดี กามาล อับดุล นัซเซอร์ แห่งอียิปต์ ได้เรียกตัวแทนสมาชิกร่วมประชุมหยุดสันนิบาตอาหรับ ซึ่งทำหายสองประการที่โลกอาหรับต้องเผชิญในขณะนั้น คือ การที่อิสราเอลเจตนาเปลี่ยนทิศทางการไหลของน้ำในแม่น้ำจอร์แดน และชะตากรรมของชาวปาเลสไตน์ ต่อความเป็นไปดังกล่าว สันนิบาตอาหรับจึงตัดสินใจที่จะจัดตั้งกองกำลังร่วมขึ้นภายใต้การนำของนายพล อาลี อาลี อัมร์ (Ali Ali Amr) แห่งอียิปต์ โดยมีหน้าที่ในการจัดระบบใหม่และเสริมกำลังให้แก่กองทัพอาหรับ เพื่อปกป้องดินแดนของชาวอาหรับเองและตอบโต้ภัยคุกคามจากอิสราเอล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาปาเลสไตน์ สันนิบาตอาหรับตัดสินใจที่จะจัดตั้งองค์กรปลดปล่อยปาเลสไตน์ (Palestinian Liberation Organization : PLO) (ซึ่งขณะนั้นอยู่ภายใต้การนำของ Ahmad Shuqeiri) โดยมีเป้าหมายที่จะระดมพลและสร้างความเป็นเอกภาพในหมู่ชาวปาเลสไตน์เพื่อที่จะสามารถคืนดินต่อผู้ให้ได้มาซึ่งสิทธิเหนือดินแดนของพวกเขาเอง

ในช่วงทศวรรษที่ 1980 ซึ่งเป็นช่วงที่อิสราเอลรุกรานเลบานอนในปี ค.ศ. 1982 และขับไล่ PLO ออกจากเลบานอนจนต้องลี้ภัยไปอยู่ในตูนิเซีย ปรากฏว่า ไม่มีประเทศอาหรับใดหรือสันนิบาตอาหรับเข้าไปแทรกแซงเลย อย่างมากที่สุดประเทศอาหรับเหล่านี้ก็ออกแถลงการณ์ทางการเมืองแสดงถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับ PLO และประชาชนชาวเลบานอนเท่านั้น แต่พวกเขาไม่ได้ทำอะไรเลยที่จะปกป้องดินแดนเลบานอน หรือสงวนรักษาไว้ซึ่งเอกภาพของประเทศอาหรับ

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1985 PLO และจอร์แดนลงนามในสนธิสัญญาที่สำคัญ ซึ่งระบุถึงเจตนารมณ์ของทั้ง PLO และจอร์แดนในการทำงานร่วมกันให้ไปสู่การจัดตั้งสหพันธรัฐปาเลสไตน์-จอร์แดน ต่อกรณีนี้ ปฏิบัติการของประเทศอาหรับมีความแตกต่าง โดยที่ซีเรียคัดค้านชาเคอาระเบียสงวนท่าที ส่วนประเทศอื่น ๆ ก็ไม่ได้มีการวิจารณ์อะไรแต่อย่างใด

ในเดือน พฤศจิกายน ค.ศ. 1987 การประชุมหยุดสันนิบาตอาหรับจัดขึ้นที่กรุงอัมมาน โดยมีวาระเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การสร้างความสมานฉันท์ระหว่างอิรักกับซีเรีย เชิญอียิปต์กลับมาเป็นสมาชิกของสันนิบาตอาหรับอีกครั้ง และนับเป็นครั้งแรกของการประชุมหยุดที่สันนิบาตอาหรับไม่ได้พูดถึงวาระเรื่อง PLO และปัญหาของชาวปาเลสไตน์เลย อย่างไรก็ตาม ในอีก 1 เดือนต่อมา เมื่อเกิดการลุกฮือขึ้นต่อสู้ของชาวปาเลสไตน์ (Palestinian Intifada) ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1987 ประเทศอาหรับทุกประเทศต่างแสดงออกถึงการสนับสนุนและแสดงถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับปัญหาของชาวปาเลสไตน์ ในปีต่อมา ผู้นำประเทศอาหรับต่างเร่งรีบให้จอร์แดนประกาศถอนกำลังออกจากเวสต์แบงก์

ภายหลังจากสงคราม 6 วันระหว่างอาหรับ-อิสราเอลในปี ค.ศ. 1967 เกิดความขัดแย้งภายในสันนิบาตอาหรับเพราะอียิปต์และจอร์แดนคัดค้านใจยอมรับมติ 242 ของสหประชาชาติ ซึ่งเป็นมติที่ถูกคัดค้านอย่างรุนแรงจากทั้งอิรัก ซีเรีย เลบานอน และ PLO แต่ท้ายที่สุดซึ่งกินเวลาไปกว่า 10 ปี กว่าที่ประเทศเหล่านี้จะมองเห็นถึงความสำคัญในการใช้ประโยชน์จากมติของสหประชาชาติเพื่อต่อการกับการหลอกลวงของอิสราเอล ในปี ค.ศ. 1969 สันนิบาตอาหรับได้จัดประชุมสุดยอดที่กรุงคาทุม เมืองหลวงของชูดาน โดยในที่ประชุมมีความเห็นพ้องร่วมกันที่จะไม่ยอมรับความพ่ายแพ้ในสงครามปี ค.ศ. 1967 มติที่ผ่านการเห็นชอบในการประชุมครั้งนั้นได้ระบุเป็นข้อตกลงร่วมว่าประเทศอาหรับ

“จะให้ความพยายามทางการเมืองร่วมกันทั้งในระดับระหว่างประเทศและระดับการทูต เพื่อขจัดผลของการรุกรานและเพื่อประกันถึงการถอดถอนกองกำลังผู้รุกรานอิสราเอลออกจากดินแดนอาหรับ ซึ่งทำการยึดครองมาตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน ภาวะกิจนี้จะกระทำภายใต้กรอบของหลักการใหญ่ ซึ่งเป็นหลักการที่ประเทศอาหรับปฏิบัติตาม กล่าวคือ ไม่มีการสร้างสันติภาพกับอิสราเอล ไม่ยอมรับรัฐอิสราเอล ไม่เจรจากับอิสราเอล และยืนยันสิทธิของประชาชนชาวปาเลสไตน์ในประเทศของพวกเขาเอง”⁵¹

ในการประชุมสุดยอดที่กรุงราบัต (Rabat) ในปี ค.ศ. 1974 PLO ได้รับการยอมรับจากสันนิบาตอาหรับให้เป็นตัวแทนของประชาชนชาวปาเลสไตน์เพียงกลุ่มเดียว แม้ว่าจะมีการคัดค้านจากจอร์แดนก็ตาม ในช่วงทศวรรษที่ 1970 สันนิบาตอาหรับประสบความสำเร็จในการยุติการปะทะกันทางทหารอย่างนองเลือดระหว่าง PLO กับจอร์แดน ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะบทบาทผู้นำของกามาล อับดุล นัซเซอร์ แห่งอียิปต์ ในระยะต่อมาสันนิบาตอาหรับได้ช่วยให้ PLO และเลบานอนบรรลุข้อตกลงหลายประการระหว่างกัน แต่ครั้งนี้ถือเป็นผลงานของชาอูดีอะเรีย ซึ่งรับหน้าที่เชิญฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในสงครามกลางเมืองเลบานอนมาเจรจากันที่เมืองฏอฮ์ฟ ในปี ค.ศ. 1976 จนมีการทำข้อตกลงสงบศึกกัน

วิกฤติใหญ่ที่เกิดขึ้นภายในสันนิบาตอาหรับเกิดขึ้น เมื่ออียิปต์คัดค้านใจลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพกับอิสราเอลที่แคมป์เดวิด (Camp David) ในปี ค.ศ. 1979 ผลที่ตามมาคือ การประชุมสุดยอดสันนิบาตอาหรับที่กรุงแบกแดด คัดค้านใจถอดถอนอียิปต์ออกจากการเป็นสมาชิก พร้อมทั้งย้ายสำนักงานใหญ่จากที่เคยอยู่ในอียิปต์ไปประจำอยู่ที่ ตูนิเซีย และเป็นครั้งแรกที่ตำแหน่งเลขาธิการสันนิบาตอาหรับถูกมอบให้กับคนที่ไม่ใช่ชาวอียิปต์ กล่าวคือ Shazili Qulaibi ชาวตูนิเซีย ได้สืบทอดตำแหน่งเลขาธิการต่อจาก Mahmoud Riad อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศอียิปต์ โดยที่เลขาธิการก่อนหน้านี้สองคนต่างเป็นอดีตรัฐมนตรีต่างประเทศอียิปต์เช่นกัน คือ Mahmoud Fawzi และ Abdul Rahman Azzam

⁵¹ อ้างไว้ใน Mahdi Abdul Hadi. อ้างแล้ว.

วิกฤตการณ์ครั้งใหญ่อีกครั้งของสันนิบาตอาหรับเกิดขึ้นในช่วงวิกฤตอ่าวเปอร์เซียในปี ค.ศ. 1990 ความแตกแยกในหมู่ประเทศอาหรับนั้นเห็นได้ชัด ในขณะที่บางประเทศออกมาประณามการรุกรานคูเวตของอิรัก พร้อมทั้งร่วมมือกับกองกำลังพันธมิตรต่างชาติเพื่อหยุดการรุกรานของอิรัก แต่ก็มีประเทศอาหรับอีกจำนวนหนึ่งที่เรียกร้องให้จัดตั้งกองกำลังอาหรับร่วมเพื่อที่จะรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพร่วมกัน ตลอดจนรักษาเขตพรมแดนของทุกประเทศในภูมิภาค

ส่วนทางสันนิบาตอาหรับตัดสินใจประณามการรุกรานและเรียกร้องให้อิรักถอนกองกำลังออกไปจากคูเวตทันที แต่ในระยะเวลาต่อมา บทบาทของสันนิบาตถูกลดลงเป็นอย่างมาก เมื่อปรากฏแน่ชัดว่า ประเทศอาหรับแต่ละประเทศต้องการตัดสินใจเองและการตัดสินใจนั้นจะต้องสอดคล้องกับผลประโยชน์ของแต่ละประเทศ ต่อกรณีจุดยืนของแต่ละประเทศต่อปัญหาความขัดแย้งระหว่างคูเวตกับอิรัก รวมถึงกรณีการสร้างความสัมพันธ์ระดับปกติกับอิสราเอลในช่วงเวลาต่อมาหลังจากมีการเริ่มประชุมสันติภาพที่กรุงมาดริด (Madrid Peace Conference)

บทบาทของสันนิบาตอาหรับยังไร้ประสิทธิภาพลงเมื่อสหรัฐฯ ได้เชิญประเทศอาหรับจำนวนมากเข้าร่วมการประชุมสันติภาพตะวันออกกลางที่กรุงมาดริด ซึ่งเป็นการประชุมที่ตั้งอยู่บนฐานการเจรจา (ทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี) อีกทั้งสหรัฐฯ ยังนำเสนอสูตร “ดินแดนสำหรับสันติภาพ” (Land-For-Peace) เพื่อแก้ปัญหาปาเลสไตน์อีกด้วย ในการประชุมดังกล่าว สันนิบาตอาหรับไม่ได้ถูกเชิญให้เข้าร่วมแม้แต่ในฐานะเป็นผู้สังเกตการณ์ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ในช่วงทศวรรษที่ 1990 ถือเป็นช่วงที่สันนิบาตอาหรับถูกลดบทบาทและถูกมองข้ามอย่างมาก แต่องค์การสันนิบาตอาหรับก็ฟื้นตัวขึ้นมาบทบาทอีกครั้งในช่วงเริ่มต้นของทศวรรษที่ 21 เพราะกระบวนการการเจรจาสันติภาพระหว่างอิสราเอล-ปาเลสไตน์และประเทศอาหรับอื่น ๆ ปรากฏว่าเป็นกระบวนการที่อ่อนแอและไม่ได้ผล ชาวปาเลสไตน์ไม่ได้อะไรกลับคืนเลยนับจากการริเริ่มกระบวนการสันติภาพ ในขณะเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ สันนิบาตอาหรับจึงน่าจะกลับมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชาวอาหรับเอง

นอกจากนั้น สันนิบาตอาหรับยังอาจเป็นเครื่องมือในการรักษาไว้ซึ่งความเชื่อมโยงทางภาษาและวัฒนธรรม เพื่อสงวนรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก และเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในเวทีระหว่างประเทศซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อโลกอาหรับโดยตรงอีกด้วย

ในวันนี้ ผู้นำอาหรับต่างพูดถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างเศรษฐกิจอาหรับ พัฒนาตลาดร่วมอาหรับ และการทำเขตการค้าเสรีอาหรับ รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดสันติภาพระหว่างประเทศอาหรับด้วยตนเอง การปกป้องผลประโยชน์ของชาวอาหรับและต่อสู้กับภัยคุกคามจากการก่อการร้าย ในวันนี้ สันนิบาตอาหรับอยู่ภายใต้การนำของชาวอียิปต์อีกคน คือ Amr Muhammad Moussa

เลขการสันนิบาตสำหรับคนปัจจุบัน ผู้ซึ่งรับภาระหน้าที่ที่จะนำสันนิบาตสำหรับเข้าเผชิญกับ
ปัญหาที่สลับซับซ้อนต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

บรรณานุกรม

1. Alan R. Taylor, **The Arab Balance of Power** (Syracuse : Syracuse University Press, 1982)
2. Abdel Haleem Ghazali, *Egypt and Turkey : The key to a Counter Middle East Initiative*, **Al-Ahram Al-Arabi**, February 21st, 2004
3. David Shelly, **Arab League Officials See Growing Reform Effort in Middle East**, Arab League Secretary-General speaks at the U.S. – Arab Economic Forum, June 27 in Houston.
4. George Antonius, **The Arab Awakening: The Story of the Arab National Movement**, (Khayat's: Beirut ,1955)
5. John L. Esposito, **The Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World** (Oxford : Oxford University Press, 1995)
6. Michael N. Barnett, **Dialogues in Arab Politics** (New York : columbia University Press, 1998)
7. Richard C. Martin (ed.), **Encyclopedia of Islam and the Muslim World** (New York : Thomson)
8. Robert W. MacDonald, **The League of Arab States : A Study in the dynamics of Regional Organization** (Princeton : Princeton University Press, 1965)
9. Boutros Boutros-Ghali, *The Arab League 1945-1955*, **International Conciliation**, May 1955, pp. 387-448
10. Charles Issawi, *The Bases of Arab Unity*, **International Affairs**, January 1955, pp. 36-47
11. การุณย์ลักษณ์ พหลโยธิน และคณะ, **องค์การระหว่างประเทศ** (กรุงเทพ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521)
12. จรัญ มะลูลีม, **เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : ภาพรวมทางสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์** (กรุงเทพ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541)
13. จรัญ มะลูลีม อิมรอน มะลูลีม และกิตติมา อมรทัต, **บทนำแห่งตะวันออกกลาง** (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา,)

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1. Mahdi Abdul Hadi, **The Arab League**, Available at http://www.passia.org/about_us/mahdi.htm
2. http://www.arableagueonline.org/arableague/english/level2_en.jsp?level_id=7

3. Benjamin Schneider, *National University Model Arab League : Guide to Delegate Preparation 2005-2006*, Available at <http://www.mun.neu.edu/mal/CouncilBriefings06.doc>
4. <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/05/20030509-11.html>
5. <http://www.Islam-democracy.org>
6. <http://www.hrw.org/reports/2003/egypt>
7. <http://www.towhall.com/news/politics/200403/FOR20040303a.shtml>
8. <http://www.towhall.com/news/politics/200403/FOR20040303a.html>
9. "The initiative lacks credibility : Bush's pro-democracy initiative was criticised for excluding Israel", **The Guardian** March 11, 2004. Available from <http://www.guardian.co.uk/usa/story/0%2C12271%2C12271%2C1166630%2C00.html>
10. Hassan Abou Taleb, *The Arab League and the Challenge of Self-Reform*, Published in : Med. 2005 in the **Euro-Mediterranean Space**, Available at <http://www.ahram.org.eg/acpss/eng/ahram/2004/7/5/STUD20.HTM>
11. www.arableagueonline.org
12. www.un.org/Depts/dda?WMD/treaty
13. <http://disarmament.un.org>
14. www.nuclearfiles.org
15. www.state.gov/t/np/rls/rm/33697.htm
16. <http://www.un.org/events/npt2005/>
17. <http://www.worldcatlibraries.org/wcpa/ow/7f3b874e3fc10215a19afeb4da09e526.html>
18. http://www.iaea.org/NewsCenter/News/2004/middle_east.html
19. <http://cns.miis.edu/research/wmdmc/israel.htm>
20. <http://cns.miis.edu/research/mideast.htm>
21. <http://www.arabicnews.com/ansub/Daily/Day/000424/2000042483.html>
22. <http://www.cdi.org/issues/proliferation/>
23. <http://english.aljazeera.net/NR/exeres/00357F25-A448-4B29-9064-1864B39D6DEA.htm>
24. http://www.twq.com/05winter/docs/05winter_muller.pdf#search='nuclear%20weapons%20middle%20east'
25. <http://www.reachingcriticalwill.org/legal/npt/NGOpres02/7.pdf#search='nuclear%20weapons%20middle%20east'>
26. <http://www.twq.com/05winter/index.cfm?id=130>

ภาคผนวก 1

กฎบัตรสันนิบาตอาหรับ

CHARTER OF THE LEAGUE OF ARAB STATES

THE LEAGUE OF ARAB STATES IS COMPOSED OF THE INDEPENDENT ARAB STATES WHICH HAVE SIGNED THIS CHARTER. ANY INDEPENDENT ARAB STATES HAS THE RIGHT TO BECOME A MEMBER OF THE LEAGUE. IF IT DESIRES TO DO SO, IT SHALL SUBMIT A REQUEST WHICH WILL BE DEPOSITED WITH THE SECRETARIAT GENERAL AND SUBMITTED TO THE COUNCIL AT THE FIRST MEETING HELD AFTER SUBMISSION OF THE REQUEST.

THE CHARTER

THE CHARTER CONSISTS OF 20 ARTICLES WHICH DEFINE THE AIMS THAT THE LEAGUE AND ITS AFFILIATE BODIES SHOULD ACHIEVE, THE SHAPE OF RELATIONS AMONG MEMBER-STATES AND OTHER MATTERS OF RELEVANCE. CHARACTERISTICALLY AN ALL-EMBRACING DOCUMENT THAT SETS OUT A WIDE RANGE OF POTENTIAL AREAS FOR JOINT ARAB ACTION, THE CHARTER OPENED THE DOOR FOR MEMBER STATES WISHING TO DEVELOP FURTHER CO-OPERATION AND CLOSER TIES INTER TO DO SO BY CONCLUDING WHICHEVER ACCORDS THEY DEEM NECESSARY TO ACHIEVE THOSE TARGETS. THE CHARTER IS AMENDABLE ONLY IF SO APPROVED BY THE MAJORITY OF TWO-THIRDS OF THE MEMBER-STATES, WITH A VIEW TO TURNING RELATIONS AMONG THEM CLOSER AND FIRMER, SETTING UP AN ARAB COURT OF JUSTICE AND REGULATING THE LINKS BETWEEN THE LEAGUE AND INTERNATIONAL ORGANISATIONS WHICH HAVE AS THEIR OBJECTIVE THE MAINTENANCE OF WORLD PEACE AND SECURITY.

TWO MORE DOCUMENTS HAVE BEEN REGARDED AS COMPLEMENTARY TO THE CHARTER; NAMELY, THE TREATY FOR JOINT DEFENSE AND ECONOMIC CO-OPERATION, CONCLUDED ON MARCH 13, 1950, AND CHARTER FOR NATIONAL ECONOMIC ACTION, ISSUED ON NOVEMBER 26, 1980. ALL LEAGUE MEMBER- STATES HAVE BECOME PARTIES TO BOTH INSTRUMENTS.

THE EXPERIENCE AND PERFORMANCE OF THE LEAGUE OVER FIFTY YEARS OF ITS HISTORY, TOGETHER WITH THE REGIONAL AND INTERNATIONAL DEVELOPMENTS, HAVE ALL PROMPTED THE BROADENING OF THE SCOPE OF JOINT ARAB ACTION, THE DIVERSIFICATION OF ITS AREAS AND THE CREATION OF NEW INSTITUTIONS AND

MECHANISMS WHICH HAVE IN DUE COURSE GAINED CONSIDERABLE EFFECTIVENESS.

CONSEQUENTLY, LEAGUE ACTIVITIES HAVE BEEN SO MUCH EXPANDED THAT THEY NOW COVER ALMOST ALL AREAS OF ESSENTIAL IMPORTANCE FOR THE ARAB WORLD.

ARTICLE I

THE LEAGUE OF ARAB STATES IS COMPOSED OF THE INDEPENDENT ARAB STATES, WHICH HAVE SIGNED THIS CHARTER.

AN INDEPENDENT ARAB STATE HAS THE RIGHT TO BECOME A MEMBER OF THE LEAGUE. IF IT DESIRES TO DO SO, IT SHALL SUBMIT A REQUEST WHICH WILL BE DEPOSITED WITH THE PERMANENT SECRETARIAT GENERAL AND SUBMITTED TO THE COUNCIL AT THE FIRST MEETING HELD AFTER SUBMISSION OF THE REQUEST.

ARTICLE II

THE LEAGUE HAS AS ITS PURPOSE THE STRENGTHENING OF THE RELATIONS BETWEEN THE MEMBER-STATES, THE COORDINATION OF THEIR POLICIES IN ORDER TO ACHIEVE CO-OPERATION BETWEEN THEM AND TO SAFEGUARD THEIR INDEPENDENCE AND SOVEREIGNTY; AND A GENERAL CONCERN WITH THE AFFAIRS AND INTERESTS OF THE ARAB COUNTRIES.

IT HAS ALSO AS ITS PURPOSE THE CLOSE CO-OPERATION OF THE MEMBER STATES, WITH DUE REGARD TO THE ORGANIZATION AND CIRCUMSTANCES OF EACH STATE, ON THE FOLLOWING MATTERS:

1ST.ECONOMIC AND FINANCIAL AFFAIRS, INCLUDING COMMERCIAL RELATIONS, CUSTOMS, CURRENCY, AND QUESTIONS OF AGRICULTURE AND INDUSTRY.

2ND.COMMUNICATIONS; THIS INCLUDES RAILROADS, ROADS, AVIATION, NAVIGATION, TELEGRAPHS AND POSTS.

3RD.CULTURAL AFFAIRS.

4TH.NATIONALITY, PASSPORTS, VISAS, EXECUTION OF JUDGMENTS AND EXTRADITION OF CRIMINALS.

5TH.SOCIAL AFFAIRS.

6TH.HEALTH AFFAIRS.

ARTICLE III

THE LEAGUE SHALL POSSESS A COUNCIL COMPOSED OF THE REPRESENTATIVES OF THE MEMBER-STATES OF THE LEAGUE; EACH STATE SHALL HAVE A SINGLE VOTE, IRRESPECTIVE OF THE NUMBER OF ITS REPRESENTATIVE.

IT SHALL BE THE TASK OF THE COUNCIL TO ACHIEVE THE REALIZATION OF THE OBJECTIVES OF THE LEAGUE AND TO SUPERVISE THE EXECUTION OF THE AGREEMENTS, WHICH THE MEMBER-STATES HAVE CONCLUDED ON THE QUESTIONS ENUMERATED IN THE PRECEDING ARTICLE, OR ON ANY OTHER QUESTIONS.

IT LIKEWISE SHALL BE THE COUNCIL TASK TO DECIDE UPON THE MEANS BY WHICH THE LEAGUE IS TO CO-OPERATE WITH INTERNATIONAL BODIES TO BE CREATED IN THE FUTURE IN ORDER TO GUARANTEE SECURITY AND PEACE AND REGULATE ECONOMIC AND SOCIAL RELATIONS.

ARTICLE IV

FOR EACH OF THE QUESTIONS LISTED IN ARTICLE II THERE SHALL BE SET UP A SPECIAL COMMITTEE IN WHICH THE MEMBER-STATES OF THE LEAGUE SHALL BE REPRESENTED. THESE COMMITTEES SHALL BE CHARGED WITH THE TASK OF LAYING DOWN THE PRINCIPLES AND EXTENT OF CO-OPERATION. SUCH PRINCIPLES SHALL BE FORMULATED AS DRAFT AGREEMENTS TO BE PRESENTED TO THE COUNCIL FOR EXAMINATION PREPARATORY TO THEIR SUBMISSION TO THE AFORESAID STATES.

REPRESENTATIVES OF THE OTHER ARAB COUNTRIES MAY TAKE PART IN THE WORK OF THE AFORESAID COMMITTEES. THE COUNCIL SHALL DETERMINE THE CONDITIONS UNDER WHICH THESE REPRESENTATIVES MAY BE PERMITTED

ARTICLE V

ANY RESORT TO FORCE IN ORDER TO RESOLVE DISPUTES BETWEEN TWO OR MORE MEMBER-STATES OF THE LEAGUE IS PROHIBITED. IF THERE SHOULD ARISE AMONG THEM A DIFFERENCE WHICH DOES NOT CONCERN A STATE'S INDEPENDENCE, SOVEREIGNTY, OR TERRITORIAL INTEGRITY, AND IF THE PARTIES TO THE DISPUTE HAVE RECOURSE TO THE COUNCIL FOR THE SETTLEMENT OF THIS DIFFERENCE, THE DECISION OF THE COUNCIL SHALL THEN BE ENFORCEABLE AND OBLIGATORY.

IN SUCH CASE, THE STATES BETWEEN WHOM THE DIFFERENCE HAS ARISEN SHALL NOT PARTICIPATE IN THE DELIBERATIONS AND DECISIONS OF THE COUNCIL. THE COUNCIL SHALL MEDIATE IN ALL DIFFERENCES WHICH THREATEN TO LEAD TO WAR BETWEEN TWO MEMBER-STATES, OR A MEMBER-STATES AND A THIRD STATE, WITH A VIEW TO BRINGING ABOUT THEIR RECONCILIATION. DECISIONS OF ARBITRATION AND MEDIATION SHALL BE TAKEN BY MAJORITY VOTE.

ARTICLE VI

IN CASE OF AGGRESSION OR THREAT OF AGGRESSION BY ONE STATE AGAINST A MEMBER-STATE, THE STATE WHICH HAS BEEN ATTACKED OR THREATENED WITH AGGRESSION MAY DEMAND THE IMMEDIATE CONVOCATION OF THE COUNCIL. THE COUNCIL SHALL BE UNANIMOUS DECISION DETERMINE THE MEASURES NECESSARY TO REPULSE THE AGGRESSION. IF THE AGGRESSOR IS A MEMBER-STATE, HIS VOTE SHALL NOT BE COUNTED IN DETERMINING UNANIMITY.

IF AS A RESULT OF THE ATTACK, THE GOVERNMENT STATE ATTACKED FINDS ITSELF UNABLE TO COMMUNICATE WITH COUNCIL, THE STATE'S REPRESENTATIVE IN THE COUNCIL SHALL REQUEST THE CONVOCATION OF THE COUNCIL FOR THE PURPOSE INDICATED IN THE FOREGOING PARAGRAPH. IN THE EVENT THAT THIS REPRESENTATIVE IS UNABLE TO COMMUNICATE WITH THE COUNCIL, ANY MEMBER-STATE OF THE LEAGUE SHALL HAVE THE RIGHT TO REQUEST THE CONVOCATION OF THE COUNCIL.

ARTICLE VII

UNANIMOUS DECISIONS OF THE COUNCIL SHALL BE BINDING UPON ALL MEMBER-STATES OF THE LEAGUE; MAJORITY DECISIONS SHALL BE BINDING ONLY UPON THOSE STATES, WHICH HAVE ACCEPTED THEM.

IN EITHER CASE THE DECISIONS OF THE COUNCIL SHALL BE ENFORCED IN EACH MEMBER-STATE ACCORDING TO ITS RESPECTIVE LAWS.

ARTICLE VII

EACH MEMBER-STATE SHALL RESPECT THE SYSTEMS OF GOVERNMENT ESTABLISHED IN THE OTHER MEMBER-STATES AND REGARD THEM AS EXCLUSIVE CONCERNS OF THOSE STATES. EACH SHALL PLEDGE TO ABSTAIN FROM AN ACTION CALCULATED TO CHANGE ESTABLISHED SYSTEMS OF GOVERNMENT.

ARTICLE IX

STATES OF THE LEAGUE WHICH DESIRE TO ESTABLISH CLOSER CO-OPERATION AND STRONGER BONDS THAN ARE PROVIDED FOR BY THIS CHARTER MAY CONCLUDE AGREEMENTS TO THAT END.

TREATIES AND AGREEMENTS ALREADY CONCLUDED OR TO BE CONCLUDED IN THE FUTURE BETWEEN A MEMBER-STATE AND ANOTHER STATE SHALL NOT BE BINDING OR RESTRICTIVE UPON OTHER MEMBERS.

ARTICLE X

THE PERMANENT SEAT OF THE LEAGUE OF ARAB STATES IS ESTABLISHED IN CAIRO.

THE COUNCIL MAY, HOWEVER, ASSEMBLE AT ANY OTHER PLACE IT MAY DESIGNATE.

ARTICLE XIX

THE COUNCIL OF THE LEAGUE SHALL CONVENE IN ORDINARY SESSION TWICE A YEAR, IN MARCH AND IN SEPTEMBER. IT SHALL CONVENE IN EXTRAORDINARY SESSION UPON THE REQUEST OF TWO MEMBER-STATES OF THE LEAGUE WHENEVER THE NEED ARISES.

ARTICLE XX

THE LEAGUE SHALL HAVE A PERMANENT SECRETARIAT-GENERAL, WHICH SHALL CONSIST OF A SECRETARY-GENERAL, ASSISTANT SECRETARIES AND AN APPROPRIATE NUMBER OF OFFICIALS.

THE COUNCIL OF THE LEAGUE SHALL APPOINT THE SECRETARY-GENERAL BY THE MAJORITY OF TWO THIRDS OF THE STATES OF THE LEAGUE. THE SECRETARY-GENERAL, WITH THE APPROVAL OF THE COUNCIL, SHALL APPOINT THE ASSISTANT SECRETARIES AND PRINCIPAL OFFICIALS OF THE LEAGUE.

THE COUNCIL OF THE LEAGUE SHALL ESTABLISH AN ADMINISTRATIVE REGULATION FOR THE FUNCTIONS OF THE SECRETARIAT-GENERAL AND MATTERS RELATING TO THE STAFF.

THE SECRETARY-GENERAL SHALL HAVE THE RANK OF AMBASSADOR AND THE ASSISTANT SECRETARIES THAT OF MINISTERS PLENIPOTENTIARY.

THE FIRST SECRETARY-GENERAL OF THE LEAGUE IS NAMED IN AN ANNEX TO THIS CHARTER. TO PARTICIPATE AND RULES GOVERNING SUCH REPRESENTATION.

ARTICLE XXI

THE SECRETARY-GENERAL SHALL PREPARE THE DRAFT OF THE BUDGET OF THE LEAGUE AND SHALL SUBMIT IT TO THE COUNCIL FOR APPROVAL BEFORE THE BEGINNING OF EACH FISCAL YEAR.

THE COUNCIL SHALL FIX THE SHARE OF THE EXPENSES TO BE BORNE BY EACH STATE OF THE LEAGUE. THIS MAY BE RECONSIDERED IF NECESSARY.

ARTICLE XXII

THE MEMBERS OF THE COUNCIL OF THE LEAGUE AS WELL AS THE MEMBERS OF THE COMMITTEES AND THE OFFICIALS WHO ARE TO BE DESIGNED IN THE ADMINISTRATIVE REGULATION SHALL ENJOY DIPLOMATIC PRIVILEGES AND IMMUNITY WHEN ENGAGED IN THE EXERCISE OF THEIR FUNCTIONS.

THE BUILDINGS OCCUPIED BY THE ORGANS OF THE LEAGUE SHALL BE INVIOLEABLE.

ARTICLE XV

THE FIRST MEETING OF THE COUNCIL SHALL BE CONVENED AT THE INVITATION OF THE HEAD OF THE EGYPTIAN GOVERNMENT. THEREAFTER IT SHALL BE CONVENED AT THE INVITATION OF THE SECRETARY GENERAL.

THE REPRESENTATIVES OF THE MEMBER-STATES OF THE LEAGUE SHALL ALTERNATELY ASSUME THE PRESIDENCY OF THE COUNCIL AT EACH OF ITS ORDINARY SESSIONS.

ARTICLE XVI

EXCEPT IN CASES SPECIFICALLY INDICATED IN THIS CHARTER, A MAJORITY VOTE OF THE COUNCIL SHALL BE SUFFICIENT TO MAKE ENFORCEABLE DECISIONS ON THE FOLLOWING MATTERS:

1ST. MATTERS RELATING TO PERSONNEL.

2ND. ADOPTION OF THE BUDGET OF THE LEAGUE.

3RD. ESTABLISHMENT OF THE ADMINISTRATIVE REGULATIONS FOR THE COUNCIL, THE COMMITTEES AND THE SECRETARIAT GENERAL.

4TH. DECISIONS TO ADJOURN THE SESSIONS.

ARTICLE XVII

EACH MEMBER-STATE OF THE LEAGUE SHALL DEPOSIT WITH THE SECRETARIAT-GENERAL ONE COPY OF THE TREATY OR AGREEMENT CONCLUDED OR TO BE CONCLUDED IN THE FUTURE BETWEEN ITSELF AND ANOTHER MEMBER-STATE OF THE LEAGUE OR A THIRD STATE.

ARTICLE XVIII

IF A MEMBER-STATE CONTEMPLATES WITHDRAWAL FROM THE LEAGUE, IT SHALL INFORM THE COUNCIL OF ITS INTENTION ONE YEAR BEFORE SUCH WITHDRAWAL IS TO GO INTO EFFECT.

THE COUNCIL OF THE LEAGUE MAY CONSIDER ANY STATE WHICH FAILS TO FULFIL ITS OBLIGATIONS UNDER THE CHARTER AS HAVING BECOME SEPARATED FROM THE LEAGUE, THIS TO GO INTO EFFECT UPON UNANIMOUS DECISION OF THE STATES, NOT COUNTING THE STATE CONCERNED.

ARTICLE XIX

THIS CHARTER MAY BE AMENDED WITH THE CONSENT OF TWO THIRDS OF THE STATES BELONGING TO THE LEAGUE, ESPECIALLY IN ORDER TO MAKE FIRMER AND STRONGER

TIES BETWEEN THE MEMBER-STATES, TO CREATE AN ARAB TRIBUNAL OF ARBITRATION,
AND TO REGULATE THE RELATIONS OF THE LEAGUE WITH ANY INTERNATIONAL BODIES
TO BE CREATED IN THE FUTURE TO GUARANTEE SECURITY AND PEACE.

FINAL ACTION ON AN AMENDMENT CANNOT BE TAKEN PRIOR TO THE SESSION
FOLLOWING THE SESSION IN WHICH THE MOTION WAS INITIATED.

IF A STATE DOES NOT ACCEPT SUCH AMENDMENT IT MAY WITHDRAW AT SUCH
TIME AS THE AMENDMENT GOES INTO EFFECT, WITHOUT BEING BOUND BY THE
PROVISIONS OF THE PRECEDING ARTICLE.

ARTICLE XX

THIS CHARTER AND ITS ANNEXES SHALL BE RATIFIED ACCORDING TO THE BASIC LAWS IN
FORCE AMONG THE HIGH CONTRACTING PARTIES.

THIS INSTRUMENTS OF RATIFICATION SHALL BE DEPOSITED WITH THE SECRETARIAT-
GENERAL OF THE COUNCIL AND THE CHARTER SHALL BECOME OPERATIVE AS REGARDS
EACH RATIFYING STATE FIFTEEN DAYS AFTER THE SECRETARY-GENERAL AND THE HAS
RECEIVED THE INSTRUMENTS OF RATIFICATION FROM FOUR STATES.

THIS CHARTER HAS BEEN DRAWN UP IN CAIRO IN THE ARABIC LANGUAGE ON
THIS 8TH DAY OF RAB' II, THIRTEEN HUNDRED AND SIXTY FOUR H. (MARCH 22, 1945), IN
ONE COPY WHICH SHALL BE DEPOSITED IN THE SAFE KEEPING OF THE SECRETARIAT-
GENERAL.

AN IDENTICAL COPY SHALL BE DELIVERED TO EACH STATE OF THE LEAGUE.

แหล่งที่มา : [HTTP://WWW.ARABLEAGUEONLINE.ORG](http://www.arableagueonline.org)

ภาคผนวกที่ 2

Tunis Declaration of 16th Arab Summit

The representatives of the member states of the League of Arab States, meeting in Tunis, Tunisia on May 22-23, 2004, for the 16th Arab Summit, issued **THE TUNIS DECLARATION** as follows

We, the Leaders of the Arab States, meeting at the Summit Conference of the Arab League Council in its 16th ordinary session held in Tunis, the capital of the Republic of Tunisia, on May 22-23, 2004;

Committed as we are to the principles upon which the League of Arab States was founded and to the objectives enunciated in its Charter, as well as to the noble universal values spelled out in the United Nations Charter and to all the instruments of international legality;

Taking into account the new world changes and the challenges and stakes they generate;

Determined to pursue efforts in order to strengthen the solidarity and cohesion of the Arab Nation, and to consolidate the Arab ranks, in the service of our primordial causes;

(One) Declare the following:

1. The commitment of all international parties to materialize the principles of international legality and the UN resolutions pertaining to the Arab-Israeli conflict, without excluding any of the legal references of the peace process, constitutes the basis for a just, comprehensive and durable settlement to this conflict, in accordance with the Arab peace initiative and in implementation of the 'roadmap'. The international community should join its efforts so as to provide the necessary protection for the Palestinian people against the continuing acts of killing and deportation they are enduring, and also to put an end to the policy of assassination perpetrated by Israel against the Palestinian political leaders, to the siege imposed on the Palestinian people and their leadership, as well as to the aggressions targeting civilians without distinction. Joining these efforts would pave the way for the resumption of peace talks and would enable the brotherly

Palestinian people to recover their legitimate rights, in the forefront of which the establishment of their independent state with Al-Quds (East Jerusalem) as its capital, as well as the evacuation of all the Arab occupied territories, including the occupied Syrian Golan and the Lebanese Shaba'a Farms.

2. Achieving these legitimate objectives would provide propitious conditions for building confidence and for establishing a just, durable and comprehensive peace in the region, by convening an international conference aimed at ridding the Middle-East region, including Israel, of the weapons of mass destruction. This will lay the foundations for a new era of entente, based on a mutual commitment to peace as a strategic choice, and will enable the Arab Nation and all countries in the region to focus their efforts on taking up the challenges confronting them and on pursuing the development action.

3. The Arab community is committed to support the Iraqi territorial integrity and to respect the sovereignty, independence and national unity of sisterly Iraq, and exhorts the Security Council to give a central and active role to the United Nations in Iraq in order to put an end to the occupation and prepare the ground for the transfer of power to the Iraqi people. This will make it possible to establish peace and stability and to launch the process of reconstruction in Iraq, entrusting an Arab troika (the current chairmanship, the previous chairmanship and the next chairmanship of the summit, along with the Arab League Secretary-General) with making the necessary contacts and following up the evolution of the situation in Iraq.

4. Reaffirming the Arab solidarity with sisterly Syria in the face of the American sanctions, and underlining the necessity to favor the logic of dialogue and mutual understanding in settling conflicts among states, so as to spare the region at this critical juncture further tension and instability.

5. Reaffirming the sovereignty of sisterly United Arab Emirates on its three islands and supporting all peaceful steps and initiatives that lead it to recover this sovereignty.

6. Reaffirming the Arab states' solidarity with the sisterly Republic of Sudan, and their determination to preserve its unity and territorial integrity and to reinforce all peace endeavors undertaken by the Sudanese government in conjunction with the international and regional parties.

7. Reaffirming the unity and sovereignty of the sisterly Republic of Somalia, and supporting the efforts aimed at achieving national conciliation, peace and stability in this country.

8. Reaffirming the determination to consecrate the national unity of the sisterly United Republic

of Comoros, to preserve its territorial integrity and sovereignty, and to support all peace efforts in this country.

(Two) assert our firm determination:

1. To materialize our common will to develop the system of joint Arab action, through the Tunis Summit resolution to amend the Arab League Charter and to modernize its work methods and its specialized institutions, based on the various Arab initiatives and ideas included in the proposals put forward by the Secretary General as well as on a consensual and coherent vision and on a gradual and balanced approach.
2. To reaffirm our states' commitment to the humanitarian principles and the noble values of human rights in their comprehensive and interdependent dimensions, to the provisions of the various international conventions and charters, and to the Arab Human Rights Charter adopted by the Tunis Summit, as well as to the reinforcement of the freedom of expression, thought and belief and to the guarantee of the independence of the judiciary.
3. To endeavor, based on the Declaration on the process of reform and modernization in the Arab world, to pursue reform and modernization in our countries, and to keep pace with the rapid world changes, by consolidating the democratic practice, by enlarging participation in political and public life, by fostering the role of all components of the civil society, including NGOs, in conceiving of the guidelines of the society of tomorrow, by widening women's participation in the political, economic, social, cultural and educational fields and reinforcing their rights and status in society, and by pursuing the promotion of the family and the protection of Arab youth.
4. To consolidate the comprehensive development programs and intensify efforts aimed at promoting the educational systems, at disseminating knowledge and encouraging its acquisition, and at fighting illiteracy in order to ensure a better future for the Arab young generations.
5. To achieve economic complementarity among Arab States on the basis of the exchange of benefits and the interdependence of interests, and to endeavor to pursue the upgrading of the Arab economies by entrusting the Economic and Social Council with establishing a joint Arab economic and social action strategy, in such a way as to consolidate the competitiveness of the Arab economy and empower it to establish a solidarity-based partnership with the various economic groupings in the world.
6. To consecrate the values of solidarity and mutual assistance among the Arab states, as part of the Arab anti-poverty strategy adopted by the Tunis Summit, to mobilize all human potentialities

in the Arab countries in support of the development efforts, and to endeavor to upgrade the economy of the least developed Arab countries and promote their development programs.

7. To be prepared, as best as possible, to actively participate, at the level of governments, civil society and the private sector, in the World Summit on the Information Society whose second phase will be hosted by Tunisia in November 2005, so that this event will constitute an important opportunity to further promote the position of information and communication technologies in the Arab development plans, and reinforce the capacity of Arab countries to keep up with and contribute to the evolution witnessed in this sector which is one of the basic foundations of development.

8. To take appropriate measures to enable the Arab Organization for Information and Communication Technologies to play its role in consolidating inter-Arab cooperation in this vital sector.

9. To strengthen the bonds of friendship between Arab countries and other countries of the world, and to establish a new approach for solidarity-based cooperation and partnership with them, based on our determination to consecrate dialogue among religions and cultures and to highlight the civilizational and humanist mission of Islam which calls for disseminating the values of tolerance, concord and peaceful coexistence among peoples and nations, and rejects hatred and discrimination.

10. To reaffirm the commitment of Arab States to pursue their contribution to the international efforts exerted to stand against and combat all forms of terrorism, avoid confusing Islam with terrorism and differentiate between legitimate resistance and terrorism.

11. To call for the holding of an international conference, under the auspices of the United Nations, in order to establish an international code of ethics for the fight against terrorism, while working to tackle the root causes of this phenomenon.

(Three) express our deep thanks and high consideration to His Excellency President Zine El Abidine Ben Ali, President of the Republic of Tunisia, for his experience, insightfulness, and open-mindedness in managing our Summit proceedings. We are convinced that under his chairmanship of the Summit, the process of joint Arab action will witness further progress, and that the status of the Arab Nation among the nations of the world will be further reinforced.

Our thanks and appreciation also go to the Republic of Tunisia for having hosted the Summit Conference of the Arab League Council in its 16th ordinary session and for its meticulous

preparation, in consultation with the Arab countries, in order to ensure optimum conditions for the organization of the Summit. We also commend the efforts exerted by the Arab League Secretary General in this regard.

แหล่งที่มา : *text as published on Arab Summit web site on May 24, 2004*